

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik IV.

1894.

Sešitek 4.

Grobišče pri Sv. Luciji blizu Tolmina.

Priobčuje S. Rutar.

(Dalje.)

L. 1893., julija in avgusta meseca, je odkopal dr. M. še 166 grobov pri Sv. Luciji, tako da je do sedaj vseh vkup odkril 3118 grobov (primeri «Izvestja», IV., str. 2). S tem je prekopal vso parcelo št. 955, kjer je bilo več prostora brez grobov, in potem nadaljeval prekopavanje spodaj ležeče, bolj strme parcele št. 956. Tu pa grobi niso stali zaporedoma, nego so bili tu pa tam raztreseni brez posebnega reda. Pri tem delu je naletel prvokrat na rimski grob sredi med prazgodovinskimi, t. j. na amforo iz fine paste, ki je imela odbrane kosti in železno zapestnico. Na dolnji strani tega groba so bile okrogle jamice izdolbene v skriljenec in v njih so bili ostanki gromade ter priložki. Samo polovico grobov je bilo pokritih s ploščami, večinoma modrejskimi.

V teh grobih je našel dr. M. 34 velikih žar (med temi dve s svincem popravljeni), torej primeroma več, nego v prejšnjih letih, in strto bronasto žaro z vzbočenimi pasovi. Situl je bilo sedem (štiri cele, jedna ozaljšana s krogi), cista jedna, vsa uničena, in jedna lepa bronasta posoda v premeru 245 mm. Malo je bilo lončenih posod (56), največ čaš (22) in skled (14). Mnogo pa so nabrali fibul (150), največ kačastih (49), certoških (27), pijavičastih (15) in prostoločnih (12). Dve kačasti fibuli z dvema zavojkama sta bili pozlačeni; to je prvi sled zlate kovine v svetolucijski nekropoli. Jedna fibula je imela sredi loka vrezano žival (ležečega jelena?) ter je bila

pokrita s koščenimi krožčki in pločicami. Najlepša in najbolje ohranjena pa je bila fibula z vozom, katerega vlečejo trije konji (podobno fibulo so našli tudi že l. 1850). Vseh prstanov so našli 27, igel in zalasnic 23 (1 debela je imela uho), zapestnic 13, obeskov 13, pasnih sklepancev 12, uhanov 11, steklenih jagod 11 itd. Jeden obesek je bil sestavljen iz štirih jantarjevih ploščic; jeden sklepanec je imel vzbočene risarije in trivoglate obeske, in jedno vretence iz kosti cikcakasto črto okoli oboda.

Pa ne samo pri Sv. Luciji kopal je dr. M., nego tudi drugodi po gorenji soški dolini, zlasti v Kobaridu, kjer je začel preiskovati že jeseni l. 1886. Tamošnje gradišče je stalo na griču sv. Antona, malo višje za cerkvijo (okoli 320 m nad morsko gladino). Svetolucijsko «Mirišče» je bilo v poznejših časih prekopano in je izgubilo svojo prvotno podobo, a pri Sv. Antonu se še vedno pozna oblika nekdanjega gradišča, ker so je ljudje že precej zgodaj popolnoma zapustili. Ker je Soča pri Kobaridu zelo stisnjena (ravno tako, kakor pri Sv. Luciji), bilo je lahko premostiti jo z gredami in ob tem prehodu je morala nastati tudi večja naselbina, zlasti ker se tu odpira še tretja dolina proti Italiji.

Kobaridsko grobišče se nahaja jugovzhodno od trga, na stopicah, ki se k Soči doli znižujejo (gladina Soče leži 200 m, grobje 218 in 224 m, cerkev v trgu 235 m nad morjem). Gledé obsežnosti merilo se je lahko s svetolucijskim grobiščem, ali ker so ležali grobi le plitko pod zemljo, zato so jih večinoma uničili pri poljskem delu. Do sedaj je odprl dr. M. v Kobaridu 1079 grobov, ki so imeli sicer podobne, in torej istodobne priložke, kakor svetolucijski; ali iz vsega se dá sklepati, da je bilo kobaridsko prebivalstvo siromašnejše, nego svetolucijsko. Velike mrtvaške žare (lončene) so rabili tudi v Kobaridu (ravno tako na Št. Vidski Gori in v Št. Petru Slovenskem), ali vendar je bilo zbiranje kostij po sežigu že bolj v navadi, kakor pri Sv. Luciji. Tudi dve žari villanovske oblike sta se našli pri Sv. Luciji, ali nista služili za shrambo kostem. Bilo je tudi nekaj stožčastih žar iz brona in še več

situl, med temi jedna (strta), ki je imela vtisnjen dogodek, kakor vaška.

Lončenih posod je izkopal dr. M. 1123, med temi največ (19,3 %) situlam podobnih loncev in kup z visokim podnožjem (17,3 %). Nakras je nekoliko različen od svetolucijskih posod, ker imajo kobaridske večinoma svinčene in kositarske poteze, zlasti poslednje. Sklede z visokim podnožjem so podobne onim v Estu, a kupe z visokim podnožjem so zelo redke. Na neki žari villanovske oblike so bogate risarije, sestavljene iz začrtanih konjičkov in svastik. Čaše s črnimi in rdečimi pasovi so v Kobaridu skoro izključljivo navadne. Prostoločne fibule iz železa imajo skoro izključno (72 %) dvojno spiralo, namreč tudi še pod zatiko. Fibul z obeski je našel dr. M. 13, več tudi pijavkam podobnih in s kolutico mesto spirale. Jedna fibula je imela zelo podaljšano konjsko telo mesto loka. Bronaste igle z ušesi so se našle v kobaridskem grobišču in v Kovačevi jami pri Robiču. V grobu na obronku griča Sv. Antona, v katerem je bilo polno orožja, našli so precej velik železen kelt. Neki meč je bil z žreblji prebit. V Kobaridu najdena žvala so bila iz jednega kosa in na pol bronasta, na pol železna.

Dr. M. je poskušal kopati zadnja leta tudi v Bači in na Slapu ter našel, da so ta grobišča nekoliko poznejša, za svetolucijskim (njih situle so bolj široke, kot visoke). Na Št. Vidski Gori je odprl 19 grobov in našel istodobne starine, kot pri Sv. Luciji, med drugimi tudi jedno fibulo z obeski. Dalje je kopal dr. M. pri Št. Petru Slovenskem ob Nadiži na Italijanskem in našel tudi tam (odprl je 32 grobov) slične predmete, kakor na Tolminskem.

Podobne starine, ali v manjšem številu, so našli pri Medeji v Furlanski Nižini, Št. Polu blizu Tržiča, Štanjelu, Svetem in Škocijanu na Krasu. Čudno, da niso zasledili do sedaj po Krasu nikakoršnih nekropol, čeravno je bilo tudi tam vse polno gradišč, n. pr. novo zasledeno na Kontavelu pri Trstu. Kraške jame je tudi preiskaval lani dr. M., in sicer v Samotorici, Slivnem, Briščih in Poviru, kjer je našel 33 m pod

zemljo lepe bronaste nakrasnine, povsodi pa živalske ostanke iz kamnene dobe.

Značilno je, da niti pri Sv. Luciji, niti drugodi po gorenjesoški dolini ni nič sledov o gomilah, ki so bržkone bolj arhajične nego ravni grobi. Dr. M. misli, da je tesnoba grobišča prisilila ljudi tako ravnati in da so morali zaradi varnosti ravne grobe kopati, ker bi za gomile ne bilo dosti prostora. Še manj sledu imamo o etruščanskih grobih, ki so sestojali iz pravih grobnih celic, in o grških «stelah», ki se tudi po Italiji nahajajo po starejših grobiščih.

Nekaj posebnega so velike; bačvam podobne žare, kakoršne so se našle sicer tudi v Bolonji, Esti, Šmihelu, na Vačah, v Rušah in na Bregu (Frögg), ali po teh krajih niso služile za spravlanje kostij, nego so imele v sebi še druge manjše posode, v katerih so bile kosti shranjene. Lončene žare so večinoma gladke ter z rdečimi in črnimi pasovi opasane, kar je nekaj značilnega za Sv. Lucijo, ker v Istri še niso našli takih žar in na Vačah jedno samo. Nekaj posebnega je tudi, da imajo svetolucijske žare bucke vrh ročajev. Tudi velike bronaste žare, skovane iz več kosov pločevine, se nahajajo samo pri Sv. Luciji.

Več podobnosti s tujimi pa imajo manjše bronaste posode. Ali na tujem so služile te posode kot žare, pri Sv. Luciji pa niso kostij polagali v nje. Najzanimivejše so pasaste «ciste» z enim ali dvema povrazoma. Takih še niso našli ne v Bosni, ne v Hercegovini, pač pa mnogo po Veneciji in Lombardiji. Zato je prav verjetno, da so v teh deželah najpoprej izdelovali pasaste ciste in da se je od tam razširil ta obrt tudi na Primorsko in dalje gori v alpske dežele.

Še bolj razširjene pa so bile situle, katerih se je našlo pri Sv. Luciji več nego sto. Znano je, koliko takih posod so izkopali po severni Italiji, Istri, Kranjskem (Vače, Šmarija in Slivnica), na Štajerskem (Wies), Koroškem (Breg) in Avstrijskem (Hallstatt). Svetolucijske situle so gladke, t. j. nimajo vzbočenih podob, kot vaška, nego samo geometrične risarije ali k večjemu ptičje oblike. Tudi imajo na-

vadno jeden sam povraz (a bolonjske po dva) in elegantno, vitko obliko (največji premer je jednak višini). Situla s podstavcem ima le malo tovarišic po Italiji.

Precej splošna pa je bila navada, da so bronaste posode zavijali v tkanine (v Bolonji, Vetuloniji, ob amerskem jezeru). Da so se posode bolje ohranile, obdajali so jih tudi z lubjem, s pluto (Kork) in pletenicami iz vrbičja. Ker so pa ti omoti ležali dolgo časa v vlažni zemlji, zato so večinoma popolnoma segnili, tako da se le redko najde kak sled o njih, in sicer navadno v rji na železnem orodju. Taki sledovi so se našli na železni sulici pri Sv. Luciji in v Mikenah ter na neki čolničasti fibuli ljubljanskega muzeja.

Tudi navada, jedi mrličem v grob dajati, je bila povsodi razširjena, ker je bilo ljudstvo sploh prepričano, da bo imel mrtvec tudi onkraj groba jednake potrebe, kakor v življenju. To navado nahajamo po vseh gorenjeitalskih in etrurskih nekropolah, pa tudi po kampanskih in sicilskih. Svetolucijski prebivalci so imeli gotovo trdno vero v življenje po smrti.

Dr. M. poudarja posebno, da so skoro vse lončene posode domačega izdelka že zaradi tega, ker se dajo zelo težko daleč prenašati. Še bolj dokazujejo to trditev pa vapnenčasti primeski, ki se nahajajo v ilovici. V vseh posodah iz primorskih nekropol je mnogo kalcita, kakoršen se nahaja po tej deželi. In ker so izdelovali posode na različnih krajih, zato so tudi njih oblike in nakraski različni, kakor je bilo jednemu ali drugemu kraju bolj všeč, ali kakor se je spreminjala moda. Da je to res, vidimo že iz tega, ker se nahajajo že v Kobaridu drugačne posode, nego pri Sv. Luciji, in vendar sta ta dva kraja le 19 km oddaljena drug od drugega in njih prebivalci so bili istočasni. Pri Sv. Luciji so n. pr. najnavadnejši piskri z malim ročajem, v Kobaridu pa situlam podobni lonci. Še večji razloček je glede ornamentike. Pri Sv. Luciji imajo posode bronaste bucke, v Kobaridu pa svinčene ali kositraste črte; na prvem kraju so bolj navadne gladke, položene, na drugem pa z rdečimi in črnimi pasovi prevlečene čaše.

Svetolucijske posode so malo podobne isterskim in skoraj nič ne kranjskim (izvzemši redke slučaje). Nekatere so res finejše in skrbnejše izdelane, ali to ne pomeni, da so jih pozneje naredili, nego da so bile namenjene bolj bogatim, imenitnim osebam. Sploh se ne opaža mnogo razvitka v svetolucijski keramiki in posod iz najstarejše dobe manjka popolnoma, dočim na isterskih lahko razločujemo več dob zaporedoma. Čudno je, da se rdeči piskri s stranskim ročajem ne nahajajo v Estu in Bolonji. Ravno tako manjkajo v Bolonji skleda, rdeče-črne čaše ter z bronastimi žeblički in svincem ali kositrom okrašene posode (poslednjih tudi v Estu ni).

Kupe z visokim podnožjem so služile bržkone za bogočastne namene. Take posode se nahajajo v najspodnejših plasteh razvalin v Hissarliku (Troji), potem v arhajičnih naselbinah sicilskih in v najstarejših grobiščih na Ogerskem. Najpopolnejše so se razvile te posode v Estu, dočim svetolucijske kupe nimajo nikoli tako dolzega podnožja. Kakor nekatere italijanske, tako imajo tudi svetolucijske kupe oknom podobne luknje v podnožju, morda zato, da so jih lažje s prsti prijemali, ali pa le zaradi olepšave. V Istri še niso našli takih kup (le jedno skledo z dolгим podnožjem) in tudi na Kranjskem ne, pač pa na Štajerskem, Koroškem in dalje gori proti severu.

Tudi torila in torilca z visokim ročajem so zelo razširjena. Nahajajo se po najglobočejših plasteh v jamah in gradiščih in segajo nazaj celo do novokamnene dobe.

Posebno zanimive so tiste posode, ki so nakrašene s kovinami: z bronom, svincem in včasih tudi s kositrom. V ilovico so vtiskali ali pa v smolo prilepljali bronaste bucke in male kroge skoro jedino le po Veneciji, potem v Št. Petru Slovenskem, v Kobaridu in pri Sv. Luciji. V zadnji nekropoli je našel dr. M. 47 takih posod in skoro ravno toliko tudi Szombathy. Jednaki nakraski se nahajajo tudi po Karniji, redkeje pa na Koroškem (Gorina in Breg), Kranjskem (Vače) in Štajerskem (Ruše). Na dveh torilih z visokim ročajem so vtisnjeni arhajični konjički, kakoršni se vidijo tudi na posodah v Estu.

Navada, posode s svincem krasiti, se je razširila s Koroškega tudi na Primorsko, manj v Istro, in pri Sv. Luciji se najdejo prav pogostoma take posode s svinčnimi prevlečki, živalskimi in človeškimi podobami. Svinec so pa rabili tudi za popravo loncev, da so ž njim razpoke zadelavali. Isto navado so imeli tudi prebivalci stare Troje, Dodone, Elevsine, Tirinta in tu pa tam po Italiji. Bolj redko so rabili v ta namen kositar, ki se nahaja že v švicarskih mostiščih.

Čeravno so bile skoro vse svetolucijske posode doma izdelane, vendar so prišle nekatere tudi od zunaj kupčijskim potom, namreč omenjena «oinochoe» in «kylix». Ona dva sta popolnoma podobna tistim predkorintskim vazam, ki imajo le geometrične risarije brez pakosti, in katere so izdelovali od VII. do V. stoletja pred Kr. v južni Italiji, zlasti v Apuliji (odtod izraz «apulijske vaze»). K Sv. Luciji sta prišli omenjeni posodi najpoprej morskim potom, morda k Timavi Gori, odkoder so ji potem trgovci dalje zanesli. Apulijski vrč je našel tudi J. Pečnik l. 1892. v Št. Vidu pri Stičini. Ravno tako je prišla črnosvetla skleda trgovinskim potom k Sv. Luciji, in dr. M. sodi, da najbrž iz Kluzija na Toskanskem. Glede vtisnjene «svastike» se ni treba nič čuditi, ker se to znamenje nahaja skoro pri vseh narodih vtisnjeno na najrazličnejših posodah, bodisi ilnatih, ali kovinskih.

Steklene posode so zelo redke v grobiščih ilirske dobe in se ne nahajajo niti v Estu in Lombardo-Veneciji, niti po Koroškem, Štajerskem in Hrvaškem. Poleg Sv. Lucije našli so se ostanki takih posod le še pri Šmarjeti na Dolenjskem. Koščene posode pa so se našle tudi na Vačah in v Mokronogu ter so bolj nakrašene, kakor svetolucijske.

Kakor iz posod, tako tudi iz fibul ni mogoče razločevati raznih dob svetolucijskega grobišča, ker se v jednom in istem grobu nahajajo najrazličnejše fibule, ki izvirajo gotovo iz raznih dob. Le toliko se lahko reče, da je v zahodnem delu grobišča največ fibul s priprostim lokom in kotančastih fibul, v vzhodnem delu je pa več certoških fibul. Najstarejše oblike fibul (iz tanke žice z malo zakrivljenim lokom) manjkajo pri

Sv. Luciji popolnoma. Na to prvotno obliko spominjajo nekoliko le one, ki imajo lok skoro vzporeden z iglo, ali vendar že nekoliko debelejši in nakrašen z zarezi. Ta oblika se nahaja najbolj pogosto v zahodnem delu grobišča, na Goljevem Polju, kjer je Szombathy kopal. Najgostejše so pri Sv. Luciji polokrožne fibule, potem vzrastle fibule, ki so pa različne od vaških, ker nimajo nikoli železne igle in zatike.

Fibule z dvojno špiralo (železne in bronaste) se ne nahajajo nikjer po Italiji, nego samo po vzhodno-alpskih zemljah (Gorina, Beljaške Toplice, Rožek, Ruše, Videm, Vače, Šmarjeta, Podzemelj, Dobrava, Rovišče, Slivnica, Šmihel, Kranj), potem po Hrvaškem (bolj redko) in zlasti po Bosni. Prosto-ločne fibule, nakrašene s kreguljčki, prstani in kleščicami, dobé se jedino le pri Sv. Luciji, zato jih je krstil dr. M. za svetolucijske fibule, katerih je našel on 72 in skoro ravno toliko Szombathy. Tudi v Lepênici pri Bitnem v Bohinju so našli dve taki fibuli (pa brez kleščic), ki sta bili bržkone s Tolminskega zanešeni tja gori.* Sicer pa se nahajajo blizu Lepênice že dolgo časa samokovnice za železo.

Bolj redke so polumesečne fibule, kakoršnih se je največ našlo v Hallstattu. V bližini Sv. Lucije so se našle še v Kobaridu, Šmihelu in Ostrožniku pri Mokronogu, a v Italiji so zelo redke. Polumesečne fibule imajo včasih špiralo tudi pod zatiko, kar se po drugih deželah ne nahaja. Tudi fibule s krogom nad tečajem mesto špirale, so po drugih krajih redke (po jedna taka se je našla v Estu, na Vačah, v Vidmu in tri v Šmihelu).

Zelo razširjena je bila navada, fibule oblagati z jantarjem, t. j. natikati na lok jantarjevo jagodo. Na Hrvaškem so se našle najdebelejše take jagode, a v Italiji mnogo drobnejše, krogičem podobne. Mesto jantarja se nahaja večkrat steklo nanizano na loku, in sicer nalašč za to vlito v podobi pijavke. Podobne fibule so se našle, razun pri Sv. Luciji, na Vačah,

* Občevanje med Tolminci in Bohinjci je bilo nekdanj mnogo živahnejše, nego dandanašnji, in dr. M. sodi, da je vodila že v prazgodovinski dobi zelo obiskovana pot čez Bačo v Bohinj.

Rovišču, v Kleniku in Šmarjeti. Čolničasta fibula je zelo navadna tudi po Italiji, potem po Kranjskem (Vače, Šmarjeta, Rovišče, Mokronog, Podzemelj, Cerknica, Novo Mesto, Šmihel, Lepênica i. t. d.), na Koroškem (Gorina in Breg), Štajerskem (Videm, Ruše, Wies), Hrvaškem, Bosni (zlasti v Glasincu), Ogerskem in Balkanskem polotoku tje doli do Grškega. — Skoraj ravno tako navadna in razširjena je fibula z bucki, ki se nahaja po več krajih na Goriškem (Št. Peter, Št. Vidska Gora, Kobarid) in v Št. Petru Slovenskem.

Kačasta fibula s krogom nad tečajem se nahaja pri Sv. Luciji, dalje v Št. Petru Slovenskem, v Kobaridu, po Istri, Kranjskem (tam, kjer čolničasta), Koroškem, Štajerskem, Hrvaškem, Bosni, Grškem, Italiji, Francoskem in Nemškem. Szombathy je izkopal pri Sv. Luciji pet kačastih fibul, ki so imele zavoje po vsem loku, po tri, četiri in celo pet. Dr. M. je našel jedno s tremi zankami tudi v Št. Petru Slovenskem, ki spominja nekoliko na one kranjske z večkrat pregnjenim lokom, katere še sedaj nosijo ženske na Črnomaljskem. (Szombathy, *Moderne Fibeln aus dem Gebiete der Südost-Alpen: Sitzungsberichte der anthropol. Gesellschaft* 1888, pg. 17.)

Certoška fibula se je našla na Primorskem tudi v Štanjelu, na gradišču S. Polo pri Trziču, na Idriji pri Bači, na Št. Vidski Gori, v Kobaridu, Št. Petru Slovenskem, Bermu, Picugih pri Poreču, Jelšanah in Sapjanah (v teh dveh krajih izključno le ta oblika), zlasti pa v Šmihelu pri Postojni, kjer je zelo navadna in ima velikansko obliko. Ravno tako navadna je certoška fibula povsodi po Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, Hrvaškem, Dalmaciji, severni Italiji in Nemčiji. Po istih krajih se nahajajo tudi fibule s podaljšano, navzgor zakrivljeno zatiko, ki ima buček na koncu. Nasproti pa so redke kotančaste fibule, ki spadajo v poznejšo dobo (preseljevanje narodov?). Pri sv. Luciji so jih našli šest, na Vačah tri, v Dobravi dve in v Gorini dve.

Fibule z živalskim lokom so navadne tudi po Italiji (okoli Bolonje), dalje po Kranjskem (Podzemelj in Rovišče)

Tirolskem in Hallstattu. Najnavadnejše fibule lok ima podobo konja in časih sedi vrh zatike še ptica. Redko pa sta po dva ali več konj skupaj, kakor n. pr. pri svetolucijski trigi. Dne 24. februarja 1893 je izkopal J. Pečnik tudi na Magdalenski Gori fibulo s tremi konjiči, pred katerimi leti golob (Izvestja, III., 42). Podobne fibule so znane tudi iz južnih Tirolov, dočim se v Estu in Bolonji nahajajo izmišljene živali. Fibule z mačko in ptičem so našli večkrat na Kranjskem (Gradine, Šmarjeta, Novo Mesto in Podzemelj). Sfinga se vidi le na najstarejših fibulah (v Mikenah in Spati). Mesto bucka koncem fibule so našli živalske glave tudi na Idriji pri Bači, na Št. Vidski Gori, v Estu, Mokronogu, na Vinkovem Vrhu, v Grobniku pri Reki in na Bavarskem. Te fibule spadajo v poznejšo, morda že laténsko dobo, čeravno so bile pri Sv. Luciji združene s predmeti iz ilirske dobe.

Jedina laténska fibula, ki se je našla v svetolucijski nekropoli, je še bolj arhajična za to dobo, ker ima še špiralo. Druge so se našle raztresene zunaj grobišča, zlasti pa na Idriji pri Bači. Laténske fibule so zelo navadne tudi drugodi po Primorskem, dalje po Kranjskem (Mokronog), Hrvaškem, Bosni, Ogerskem, Nemškem, Švici, Francoskem in Angleškem.

Kotančaste fibule so bolj navadne po vzhodu (Ogersko, Bosna, Hrvaško), kakor po zahodu. Bolj redke so že na Kranjskem (izvzemši Cerknico in Šmihel, kjer so precej navadne), Koroškem in Štajerskem, v Hallstattu jih je pa več, kakor drugih. Pri Sv. Luciji in v Kobaridu je kotančasta fibula precej navadna, a na Št. Vidski Gori in v Št. Petru Slovenskem manjka popolnoma. Tudi po Istri je redka (v razdejanem grobišču pri Škocijanu blizu Divače so našli dve) in postaja tem redkejša, čim dalje gremo v Italijo; v Estu manjka popolnoma. Še redkejša so kotančaste fibule s povprečno pločevino spojene po drugih krajih, zunaj Sv. Lucije (29 komadov) in Kobarida (31). Po Istri, Kranjskem in Italiji jih zastonj iščemo, a v Hallstattu so našli samo jedno (zlato). Pač pa so te fibule zelo navadne po Severni Nemčiji in Skandinaviji, če so tudi nekoliko različne od naših.

Igle so bile zelo navadne v prvi dobi železa in razširjene skoro po vsi Evropi. Po naših krajih, t. j. od Esta do Hallstatta in od južnega Bavarskega do Grškega (Olimpija, Korint), je najnavadnejša buckasta in vozlasta igla. Nahaja se pogostoma (poleg Sv. Lucije) tudi v Kobaridu, v Št. Petru Slovenskem, na Št. Vidski Gori, v Medeji, Svetem, po Istri, Kranjskem (Vače, Šmarjeta, Mokronog, Podzemelj in Dobrava), Koroškem (Beljak, Breg), Štajerskem (Ruše, Wies), Hrvaškem (Prozor) in Bosni (Glasinac). Zelo razširjene so tudi igle s kodrastim zavojem, ki se nahajajo sicer že v mostiščih in terramarah, potem pa v dobi železa. Zunaj Sv. Lucije so se našle take igle v Kobaridu, Št. Petru Slovenskem, po Istri, Kranjskem (Vače, Mokronog, Podzemelj, Šmihel [tudi železne]), Koroškem (Gorina, Breg), v Hallstattu, po Češkem, Moravskem, Šleziji, Vzhodni Prusiji in Skandinaviji ter na drugi strani v Prozoru, Glasincu, Troji in na Kavkazu.

Zelo redke so viličaste zalasnice iz železne dobe; iz dobe mostišč se nahajajo po Italiji in Švici. Precej navadne so pa v Bosni (Glasinac in Rakitno) in tudi na Hrvaškem (Prozor in Sisek) ter v Dalmaciji (Blato na Korčoli) in Istri (Villanova, Picugi). Med vsemi temi komadi so najlepši svetolucijski. Iglino ost so tudi drugodi vtikali v tuljasto bunko, n. pr. v Estu, pri Št. Petru Slovenskem, po Istri, na Vačah, Bregu, v Hallstattu in Glasincu. Šivanko z ušesom nahajamo že v kamneni dobi, izdelano iz trde kosti ali iz jelenjih rogov.

Prstani in zapestnice so pri vseh narodih navadni od najstarejših dob do današnjega dne, tako da se dá težko iz njih sklepati na kaj posebnega. Vendar so po severnoitalskih in vzhodnoalpskih grobiščih najnavadnejši vozlasti prstani, n. pr. po Lombardiji, pri Št. Petru Slovenskem, v Kobaridu, pri Sv. Luciji, na Št. Vidski Gori, v Medeji, pri Škocijanu blizu Divače, v Šmihelu, na Vačah, v Hallstattu ter posamezno tudi po Moravskem, Ogerskem, Bosni in Grškem. Redki pa so špiralni prstani in špiralne zapestnice pri Sv. Luciji in v Kobaridu, dočim je te vrste nakrasnin vse polno po severni Italiji, Istri, v Škocijanu, Šmihelu, po Češkem,

Ogerskem, Bosni in Grškem. — Svetolucijski uhani so tudi neka lokalna posebnost. V Estu se ne nahajajo jednaki in prav redko tudi v Bolonji in na Vačah. Široki uhani, podobni onim iz Idrije pri Bači, se nahajajo najbolj zunaj grobov in zdi se, da so iz poznejših časov.

Še starejše so koralde, ker so jih nosili ljudje že v kamneni dobi, nanizane iz školjk, kostij, živalskih zob, ilnatih jagod i. t. d. Pozneje so napravljali jagode iz kovine, stekla in jantarja, ker so si ženske vedno rajše krasile vrat s koraldami. Zato nahajamo tudi toliko ovratnic pri Sv. Luciji in v Kobaridu, a po zahodni Istri jih nič ni. Nasprotno se nahajajo prav lepe, gladke ovratnice po severni in vzhodni Istri (Jelšane, Povir). Po Italiji je malo gladkih ovratnic, mnogo pa po Ogerskem, severnoavstrijskih deželah in Nemčiji. Zavite ovratnice se nahajajo po Kranjskem (Cerknica, Hrastje, Vače, Mokronog, Podzemelj), Koroškem (Rožek), Štajerskem (Ruše), v Hallstattu, po Češkem, Nemškem, Švici, Francoskem, Angleškem, Ogerskem, Hrvaškem, Dalmaciji, Bosni, v Kavkazu i. t. d. Vozlaste ovratnice se nahajajo tudi v Kobaridu, Št. Petru Slovenskem, Cerknici in Rožeku.

Steklene jagode so povsodi zelo razširjene, ali pri Sv. Luciji so jih le bolj na igle natikali, nego porabljali za koralde. Zelo redke pa so steklene glave, katere so služile od začetka bržkone kot obeski, kakor n. pr. po Italiji, Grškem in na Cipru. Tudi v Prozoru so našli steklene jagode v podobi človeške glave in v Kobaridu jedno, ki pa ni prevrtana. — Zelo priljubljen je bil jantar že od starodavnih časov in ravno skozi slovenske dežele je vodila kupčijska pot, po kateri so spravili neizmerno množino te strjene drevesne smole od baltiškega morja k jadranskemu. Premnogo jantarjevih jagod so našli posebno na Kranjskem, na Vačah in še več lanskega leta na Magdalenski Gori. Zelo navadne so tudi na Bregu, v Vidmu, Hallstattu, na Hrvaškem, v Dalmaciji, Bosni in Greciji. Svetolucijski jantar je intenzivno rdeč, a akvilejski večinoma žolt, zlasti v bolj starih grobih.

Čudno je, da se nahaja pri Sv. Luciji tako malo vretenc, katerih je vse polno po istodobnih grobiščih po vsi Evropi in Mali Aziji. Že v Kobaridu in Št. Petru Slovenskem so vretenca bolj navadna, ravno tako po isterskih nekropolah in gradiščih. Obeski po ovratnicah so primeroma jako navadni po vseh naših grobiščih, po severni Italiji, Kranjskem, Štajerskem, Hrvaškem, Bosni, Greciji, po Ogerskem, v Hallstattu, Nemčiji, Švici, Franciji in Španiji. Po vseh teh krajih se nahajajo trikotne pločice kot obeski, redkejša pa so okrogle skatljice. Zelo razširjeni so tudi dvojno-kotančasti obeski in kleščice. Obešali so tudi orodje, s katerim so čistili nohte in ušesa, in to nam dokazuje, da so premožnejši ljudje tudi pri Sv. Luciji že precej zložno živeli. Kolesca, živali in roke so tudi navadni obeski po vseh ravnokar naštetih deželah.

Bucki so služili starim ljudem le kot nakrasnina (ne za zapenjanje) in so bili tu pa tam po obleki prišiti. Zato so bili navadno ob robu na dveh nasprotnih straneh prevrtani in le redko so imeli našim podobno zanjko. Bucki poslednje vrste so bolj navadni po Istri, Kranjskem (zlasti v Šmarjeti), Koroškem (Beljaška Kopel), v Hallstattu, Hrvaški in Bosni.

Svetolucijski in kobaridski pasovi niso bili popolnoma iz pločevine sestavljeni, kakor v Istri in Hallstattu, nego imeli so le kovinske sklepance iz pravokotnih, podolgastih pločevin, katere so z žebli pričvrščevali k usnju. Ravno taki pasovi se nahajajo v večini po italških grobiščih, po Kranjskem, Hrvaškem, Bosni, Grškem, Ogerskem, Nemčiji in Francoskem. Sklepanci z živalskimi podobami, slični svetolucijskim, se nahajajo tudi v Bolonji, na Vačah, v Hallstattu i. t. d.

Bronasto orožje manjka po vseh primorskih grobiščih in tudi na Kranjskem, v Estu in Bolonji je le bolj redko. Pa tudi železnega orožja se je našlo le malo pri Sv. Luciji, iz česar se da sklepati, da so bili ondodni prebivalci bolj miroljubni poljedelci. Niti v grobih bogatašev ne najdemo orožja, in iz tega sledi, da je niso imeli nikakor v časih. Po drugih grobiščih, n. pr. v Šmihelu, Hallstattu in po Bavarskem pa nahajamo pogostoma orožje pri ostankih mr-

ličev. Kakor po vseh drugih grobiščih, so tudi pri Sv. Luciji najnavadnejše sulice, bolj redki pa palstabi in kelti. Po Italiji so precej redki takošni kelti, kakoršen je svetolucijski, in manjkajo v Istri, a navadni so po Kranjskem, Štajerskem in v Hallstattu. Nekaj se jih je našlo tudi na Idriji pri Bači (v družbi palstaba), na Št. Vidski Gori in v Št. Petru Slovenskem.

Dolgih mečev, kakoršne opisuje že Polibij, se je našlo pri Sv. Luciji prav malo (mnogo pa na Kranjskem, Koroškem in v Kranju) in še ti daleč od grobov. Skovani so iz zelo mehkega železa, tako da so se pregibali pri vsakem udarcu in da jih je bilo treba vedno zravnavati. Precej mnogo pa se je našlo nožev, ki so podobni isterskim, koroškim, kranjskim, hrvaškim in bosenskim. Taki noži, ki imajo prstane koncem ročnika, našli so se že v Bolonji, Estu, Porpetu na Furlanskem, Št. Petru Slovenskem, v Istri, Mokronogu, Hallstattu, na Češkem, Nemškem in Francoskem. Izrezljani koščeni ročniki so zelo redki proti koncu ilirske dobe. Nahajajo se pa bolj pogostoma koščene kopčice za koralde. Britve in krivci se niso še našli pri Sv. Luciji, pač pa po Furlanskem in Kranjskem. (Konec prihodnjič.)

Regesti k domači zgodovini.

Spisal dr. Fr. Kos.

(Dalje.)

Št. 18.

Najbrže v začetku leta 827.¹

Cesarja Ludovik (Pobožni) in Lotar² naznanjata gra-deškemu patrijarhu Veneriju, da sta prejela njegovo pismo, katero jima je poslal po dijakonu Petru. Iz pisma sta zvedela,

¹ To pismo je bilo spisano najbrže v prvih mesecih leta 827., ali pa že morebiti meseca decembra leta 826.; na vsak način pa pred man-tovsko sinodo, katera se je pričela dne 6. junija leta 827. (Gl. reg. št. 20.)

² Razun Ludovika Pobožnega, ki je kot cesar vladal od 814 do 840., zval se je cesar tudi njegov najstarejši sin Lotar od leta 817. na-prej. (Dümmler, *Gesch. des ostfränkischen Reiches*, 1887, I, str. 22.)

da ju prosi (patrijarh Venerij), da bi potrdila listino svojega prednika (Karola Velikega), katero je ta dal napraviti vsled prošnje patrijarha Ivana. Cesarja potem omenjata, da mu (Veneriju) rada potrjujeta ne samo vsebino dotične listine, temuč tudi to, kar sta zvedela iz ust dijakona Petra. Poročata mu (Veneriju), da sta ukazala pisati pismo rimskemu papežu zastran palija, zastran cerkvenih služabnikov, katere je treba brzdati,³ ter zastran posestev, katera mora gradeška cerkev braniti po Istri, drugo pa grofu Boson-u, cesarskemu pregledniku, zastran imetja gradeške cerkve, katero (imetje) je prejšnji patrijarh Fortunat⁴ podelil svojemu nečaku Dominiku. Grof Boson naj poizveduje o tej zadevi ter potem zapové Dominiku, kar bi bilo prav.

Datum manjka.

[Codex Trevisani iz 15. stoletja v Benetkah. — Kandler, Codice dipl. Istriano. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 297, številka 812. (reg.)]

Št. 19.

Pred junijem leta 827.

Cesarja Ludovik in Lotar naznanjata gradeškemu patrijarhu Veneriju, da sta prejela pismo, katero jima je poslal po svojem poslancu Tiberiju. Iz pisma sta zvedela, da je šel (Venerij) vsled njunega ukaza v Rim, da bi se tu pomiril z (oglejskim) patrijarhom Maksencijem. Ker pa ta ni prišel tjekaj, ni (Venerij) nič opravil. Svetujeta mu, da bi šel enkrat v Rim ter tu pred papežem in pred cesarskimi pregledniki («missi») poravnal svoj prepir z oglejskim patrijarhom.

Datum manjka.

[Codex Trevisani iz 15. stoletja v Benetkah. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 297, št. 814. (reg.)].

³ «propter servos ecclesiae tuae, qui in ministerio ipsius sunt, constringendos». Ni dvomiti, da so bili ti neubogljivi služabniki isterski škofje in duhovniki, kateri bi bili rajši pod oglejskimi patrijarhi, kakor pod gradeškimi. Primerjaj vsebino mantovske sinode pod št. 20.

⁴ Gradeški patrijarh Ivan je vladal od 766—802, njegov naslednik Fortunat od 803—825. Za tem je prišel Ivan II., kateri je kmalu odstopil. Za njim je sledil Venerij (827—848).

Št. 20.

827, dne 6. junija. Mantova.

Sinoda v Mantovi, na kateri je oglejski patrijarh Maksencij prosil, da bi se cerkve, katere je izgubila oglejska patrijarhija vsled barbarskih navalov, iznova združile s svojo materjo.

Zastopnika rimskega papeža sta bila na sinodi njegova legata, škof Benedikt ter diakon in bibliotekar Leon. Takratna cesarja, Ludovika in Lotarja, sta nadomestovala palatinski duhovnik Sichard in Theoto. Razun teh so se udeležili sinode: dva nadškofa, dvajset škofov, en arhidijakon in mnogo diakonov.

Na sinodi zbrani škofje, diakoni in drugi duhovniki so se prepričali, da sta ustanovila oglejsko cerkev sv. evangelist Marko ter «elegantissimus» Hermagora. Ko so Langobardi pridrli v Italijo, vladal je v Rimu papež Benedikt,⁵ v Ogleju pa patrijarh Pavel.⁶ Ta se je zbal langobardske grozovitosti in divjosti, zato je zbežal iz Ogleja, svoje prestolnice, na otok Gradež, svojo faro, vzemši seboj vse zaklade, ter je preložil stolico svetega Marka in Hermagore na rečni otok. Patrijarh ni šel na Gradež z namenom, da bi tje prestavil svoj sedež, temuč da bi ušel grozovitosti barbarov.

Po dvanajstletnem vladanju je Pavel umrl, njegov naslednik je bil Probin. Po Probinovi smrti je postal Helija oglejski patrijarh. Za njim je prišel Sever. Ko je ta umrl, dobil je njegovo mesto Ivan takrat, ko je vladal Langobardom kralj Agilulf. Na Gradežu pa je bil posvečen heretik Kandidijan⁷ brez dovoljenja svojih škofov ter proti kanoničnim postavam. Posvečen ni bil v oglejskem mestu, temuč v neki

⁵ Langobardi so prišli v Italijo leta 568., papež Benedikt I. pa je vladal od leta 574—578.

⁶ Prav za prav ne «Paulus», temuč «Paulinus».

⁷ Po smrti patrijarha Severa se je oglejska patrijarhija razdelila v dve. Na Gradežu so izvolili za patrijarha katoličana, a ne heretika Kandidijana, katerega je podpiral ravénski eksarh, v Ogleju pa razkolnika Ivana, kateri je imel svojo zaslombo pri langobardskem kralju Agilulfu in furlanskem vojvodi Gisulfu.

fari oglejske cerkve, Gradež imenovani, katera se nahaja na nekem jako malem otoku. To pričuje pismo oglejskega patrijarha Ivana, katero je poslal kralju Agilulfu. V tem pismu je patrijarh naznanil kralju, kako postopajo Grki in gradeški patrijarh s tistimi isterskimi škofi, kateri niso njih verskega prepričanja.

Gradež je otok na morju in Istra, katera je bila nekdaj pod oglejsko metropolo, odvisna je bila takrat, ko je patrijarh Ivan pisal kralju Agilulfu, od grških cesarjev in od eksarha Smaragda. Langobardski kralj torej ni mogel pomagati patrijarhu Ivanu, pač pa so morali isterski škofje posvetiti rečenega Kandidijana, ker je eksarh to zahteval ter so jih grški vojaki k temu prisilili.

V starih zgodovinskih virih se torej vedno omenja le oglejska metropola, Gradež pa je bil le njena fara. Spis puljskih prebivalcev — Pulj je glavno mesto Istre — dokazuje, da so prosili oglejskega patrijarha Sigvalda, kateri je živel do frankovskih časov,⁸ da bi bil posvetil od njih izvoljenega škofa. Ne sme se pozabiti, da so prosili (mantovsko) sinodo duhovniki in plemenitniki, izvoljeni od isterskega prebivalstva, da bi se sedaj,⁹ ko niso več pod sramotnim grškim jarmom, združili z oglejsko cerkvijo, od katere so bili že v starih časih odvisni.¹⁰ Rekli so, da morajo tisti, ki so izvoljeni in jih je še treba posvetiti, priseči zvestobo najprej svojim (rimskim) cesarjem, potem pa še grški stranki.¹¹ Tega pa ne storé radi, ker ne morejo služiti dvema gospodoma.

Vse te prošnje sta čula legata rimske cerkve, namreč škof Benedikt in dijakon Leon. Slišala sta, kar je navedel oglejski patrijarh Maksencij iz svojega spisa («in libello») in

⁸ Oglejski patrijarh Sigvald je umrl leta 776.

⁹ Namreč leta 827.

¹⁰ «Sed et id non omittendum, quod et clerici et nobiles ex laicis viris electi ab Histriensi populo sanctam synodum supplicantes venerunt, ut eos a Graecorum nequissimo vinculo liberatos ad Aquilejam suam metropolim, cui antiquitus subditi fuerant, redire concedat.»

¹¹ Namreč od grške oblasti odvisnemu gradeškemu patrijarhu.

iz jako zanesljivih listin («auctoritatesque veracissimas»). Prášala sta posamezne škofe, je li prošnja Istrijanov utemeljena, je li bila v Ogleju vedno metropola, naj se li iznova združi pokrajina, katero so razdelili proti kanoničnim postavam v dve metropoli, in če jim ugaja njih prošnja. Vsi so odgovorili, da je prošnja Istrijanov utemeljena, da je bila v Ogleju vedno metropola, katere oblast se je raztezala tudi čez Gradež, ter da naj dobi ta metropola svoj nekdanji obseg, ker se je bila razdelila proti cerkvenim štatutom. Sinoda je nato sklenila, da naj zadobi oglejska metropola, katera se je bila protipostavno razdelila v dve metropoli, iznova tisto oblast, katero je nekdanj imela, oglejski patrijarh Maksencij in njegovi nasledniki pa naj zopet posvečujejo isterske škofe, katere je izvolilo duhovstvo in ljudstvo, ravno tako, kakor jih posvečujejo po drugih mestih oglejske patrijarhiije.

Ko sta papeževa legata to določila, izrekla sta tudi cesarska preglednika («imperatorum missi»), da bodo brez dvoma papež Evgenij ter cesarja Ludovik in Lotar tudi za to, da dobi oglejska cerkev svojo nekdanjo veljavo. Tudi je treba omeniti, da sta cesarska preglednika Sichard in Theoto, ko sta se mudila v Trevisu, poslala svojega poslanca k gradeškemu škofu Veneriju ter mu naročila, da naj pride k mantovski sinodi ter prinese seboj take listine, s katerimi bo lahko branil pravice svoje cerkve. Tudi sta v Trevisu čakala pet dnij Venerijevega prihoda, dalje pa nista mogla, ker so nekateri škofje, prestopivši k sovražniku, šli nad nju.

Preden so se v Mantovi zbrani škofje razšli, dospel je tjekaj Tiberij, diakon in ekonom gradeške cerkve, poslan od gradeškega škofa Venerija, ter prosil, da bi se na sinodi prebrale listine, katere je imel pri sebi o gradeški cerkvi. Ko se je to storilo, videlo se je, da jih ni nihče potrdil ter da so bolj govorile za oglejsko cerkev, kakor pa za gradeško. Ko so ga (Tiberija) prašali, ako se nahajajo v arhivu gradeške cerkve o prečitanih spisih izvirne listine, odgovoril je, da nič drugega ne, kakor zapisnik sinode, katero je zbral oglejski patrijarh Helija v gradeškem mestu, svoji fari, in pa

odlomek poročila Istrijanov in Benečanov, katero je bilo poslano papežu Gregorju.

Iz vsega tega sledi: Prvi apostelj, sv. Peter, je poslal sv. evangelista Marko v Oglej, da bi tu oznanoval krščanstvo. Njegove pridige so ljudstvo spreobrnile k pravi Kristusovi veri. Od Ogleja se je širilo krščanstvo po Italiji in po drugih pokrajinah. Ko se je sv. evangelist Marko povrnil v Rim, da bi še enkrat videl sv. Petra, vzel je seboj Hermagoro, katerega so bili izvolili vsi duhovniki in ljudstvo. Tega je potem sv. Peter posvetil in postavil za škofa («pontifex») oglejskega mesta. — Oglejski patrijarhi so napravili šest milj od mesta neko trdnjavo («munitionem»), v kraju, ki se zove Gradež. Tu so postavili tudi lepo cerkev ter prebivali v poletnem času, kadar je bila vročina v Ogleju prehuda. Vedeti je treba, da so bila vsa isterska mesta in tudi druga, katera navaja ta sinoda, pod oblastjo oglejske cerkve, katera je glava in prva po vsi Italiji.

Nato so prašali Tiberija, dijakona in ekonoma gradeške cerkve, naj sam prizna, katera izmed obeh cerkev je bila prva in metropola, a bila potem razdeljena proti kanoničnim postavam. Tiberij je odgovoril z jasnim glasom: «Ne morem tajiti, kar vem sam in skoro vsi drugi. Oglejska cerkev je bila prva in metropola, katero sta ustanovila sv. Marko in Hermagora. Vsled poganske sile pa je moral oglejski patrijarh Helija prebivati na Gradežu, svoji fari, kamor je tudi sklical svoje škofo na sinodo.

Znano je, da je bilo od sv. Marka pa do patrijarha Pavla, kateri je zbežal na Gradež, svojo faro, dvajset patrijarhov, kateri so vladali oglejsko cerkev ter sodili tudi po Gradežu kot svoji lastnini. Od patrijarha Pavla pa do patrijarha Ivana, pod katerim se je gradeška fara ločila od oglejske cerkve, je bilo pet patrijarhov do heretika Kandidijana, kateri je izvršil to ločitev s pomočjo Grkov, ki so vladali po vsi Istri.

«Anno pontificatus sanctissimi et universalis papae Eugenii quarto et imperantibus piissimis, catholicis et Dei cul-

toribus Chlodovico et Clotharo imperatoribus anno septimo et decimo, per indictionem quintam, octavo Idus Junii.»¹²

[Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 414. — Mansi, Coll. concil., XIV, str. 493. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 297, št. 814. (reg.)]

Št. 21.

827, dne 21. avgusta. Chestinperc.¹³

Pogodba, katero sta sklenila (freisinški) škof Hitto in grof Willihelm na zboru v Buchenau-u¹⁴ z ondotnimi Slovanii («Sclauanis») zastran mej med buchenausko cerkvijo (faro) in slovanskim zemljiščem, katere je bilo treba določiti in napraviti. Grof Willihelm je vsled Keroldovega ukaza izprašal najstarejše moče bavarskega in slovanskega rodu, kje bi bila najpravičnejša meja. Ti so se zedinili, da naj bi šla meja od potoka, «Deozinbach» imenovanega, ki teče v Donavo, okrog starih skal («ueteranis petris») do «Chestinperca», potem proti vzhodu do meje, katera se vleče do Linza. Ta pogodba je bila sklenjena v navzočnosti bavarskih in slovanskih mož. Izmed Slovanov («Sclauanii») so bili pričujoči: «Egilolf, Uualdrat, Liupisco, Zanto, Traninh, Tal, Zemilo, Liupnic, Trepigo, Liupin, Uuelan, Uuitan, Uuento, Tagazino, Tesco, Ocatino, Zebon, Zenasit, Zinacho, Dabramis, Medilim.»¹⁵

¹² Četrto leto vladanja papeža Evgenija (II.) in pa peta indikcija kažeta, da se je vršila ta sinoda leta 827. Napačni sta pa letnici vladanja Ludovika in Lotarja, namreč «anno septimo et decimo». Za leto 827. govoré še marsikateri drugi razlogi. (Glej Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 420.)

¹³ Chestinperc je sedANJI Pöstlingberg na Gor. Avstrijskem od glavnega mesta Linza proti severu. (Archiv f. Kunde österr. Gesch., str. 292, št. 4.)

¹⁴ «Placito ad Puochinauu». Tu omenjeni kraj je Buchenau od Linza proti zahodu poleg Donave. (Archiv, op. cit., str. 291, št. 2.)

¹⁵ Ta listina mi še ni bila znana leta 1886., ko sem spisal za Letopis Matice Slov. sestavek o osebnih imenih pri starih Slovencih. Tudi prof. Scheinigg je menda ni poznal, ko je poslal enak sestavek v Izvestja muzejskega društva, 1893, letnik III.

«Actum est ad Chestinperc in XII. Kalend. Septembris, anno Hludouuici imperatoris sui XIII., indictione V.»

[Codex št. 187 v kr. bavarskem državnem arhivu, fol. 136 a; potem codex št. 188, fol. 258 a, ter codex št. 238, fol. 54 b, ravno tam. — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Quellen (1861), XXVII, str. 258, št. 1.]

Št. 22.

828, dne 22. marca. Aachen.

Cesarja Ludovik in Lotar podelita vsled prošnje bavarskega kralja Ludovika in grofa Gerolda samostanu v Kremsmünstru in ondotnemu opatu Sigehardu neki okraj («territorium») v pokrajini Grunzwiti («in pago Grunzwiti») tik gore, «Sumarperch» imenovane. V tem okraju so prebivali hlapci in Slovani («Sclau») rečenega samostana ter grofu (Geroldu) plačevali davščino («censum»). Tudi so tu menihi rečenega samostana postavili cerkev, hiše in druga poslopja. Ta po Geroldovih preglednikih («missi») omejen kraj, ki se nahaja ob reki Traguši («Dreisma») in «Flinspachu»,¹⁶ postane naj lastnina kremsmünsterskega samostana, izvzeta naj bodo le posestva ondotnih svobodnih Slovanov («saluis tamen proprietatibus liberorum Sclauorum»).

«Data XI. Kalendas Aprilis anno Christo propicio XV. imperii domini Ludowici serenissimi imperatoris et Lotharii VI., indictione VI. Actum Aquisgrani, palacio regio.»

[Pasovski chartular iz 12. ali 13. stoletja. — Monumenta Boica, XXX/I, str. 54, št. 22. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 301, št. 824. (reg.)]

Št. 23.

828, najbrže meseca marca.

Gradeški patrijarh Venerij piše papežu Gregorju IV., da je oglejski patrijarh Maksencij objavil zadevo med oglejsko in gradeško patrijarhijo v Mantovi. (Gl. reg. št. 20.) Sedaj pa se javno baha, da je dobil istersko diecezo vsled cesarjevega

¹⁶ Ta okraj je bil blizu sedanjega mesta St.-Pöltena, katero leži ob Traguši (Traisen) na Dol. Avstrijskem. Flinsbach je od St.-Pöltena proti severozahodu. Kar se tiče mej rečenega okraja, gl. Kämml: Anfänge des deutschen Lebens in Österreich, str. 250.

ukaza in da se (isterski) izvoljeni škofje napoté po veliko-nočni osmini k njemu (k Maksenciju), da jih posveti.¹⁷

[Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 414. (reg.)]

Št. 24.

828.

Cesar Ludovik naznanja svojim velikašem in uradnikom po Franciji, Burgundiji, Provenci, Septimaniji, Italiji, Panoniji Reciji, Bavarskem in Sloveniji («Sclavinia»), da je leta 828. v petnajstem letu svojega vladanja v Aachenu sprejel nekatere trgovce ter njih blago in barke v svoje posebno varstvo.

[Böhmer-Mühlbacher, Reg. I., str. 301, št. 825. (reg). — Prim. tudi Dümmler, Gesch. des ostfränk. Reiches, II. izdaja, I. zv., str. 30, op. 4.]

Št. 25.

830, dne 26. januarja. «ad Herihingas».

Baaz, neka koroška Slovenka («de genere Carontania Sclavaniorum») daruje svoje podedovano imetje v «Malchhindorf-u» z vsemi podložnimi ljudmi freisinški cerkvi.

«Actum ad Herihingas Hittoni¹⁸ venerabili episcopo praesente in VII. Kal. Febr. . . . anno Hludovici imperatoris XVII, indictione VIII.»

[Reschius, Annales eccl. Sabionensis (1765), str. 96. (reg). — Archiv für Kunde österr. Gesch.-Qu., I. zv., 3. snopič, str. 6, št. 7 (reg.)]

Št. 26.

831, dne 19. junija. Randestorf.

Ludovik, kralj bavarski, daruje solnograški cerkvi in njenemu nadškofu Adalramu del svoje lastnine na Koroškem v tistem kraju, kjer se izliva Gorčica v Krko,¹⁹ namreč eno kmetijo («colonia unam») z dotičnimi pritiklinami. Sol-

¹⁷ «Nunc autem, sicut cognovimus, gloriatur se idem Maxentius palam, per praeceptum domini imperatoris dioecesim Istriensium habere: et ipsi electi post octavas paschae praeparant se ad ordinationem». — Velika noč je bila leta 828. dne 5. aprila. Najbrže je Venerij pisal papežu to pismo nekoliko dnij ali tednov pred veliko nočjo.

¹⁸ Freisinški škof Hitto je vladal od 810. do 10. decembra 835.

¹⁹ «quasdam proprietatis nostre que sunt in provincia Karantana in loco videlicet ubi Kurciza in Kurcam influit.»

nograški nadškofje in njih uradniki («rectores et ministri») imajo od današnjega dne popolno pravico, da smejo v rečenem kraju po cerkvenem pravu soditi.

«Data XIII. Kalend. Julii anno Christo propicio XVIII. imperii domini Lodewici serenissimi augusti et anno VI. regni nostri, indictione IX. Actum Randestorf.»

[Izvirnik na Dunaju. — Juvavia, Anhang, str. 80, št. 26. — Ankershofen, Handbuch der Gesch. des H. Kärnten, II., Reg. u. Urk., str. 26, št. 34. (reg). — Archiv f. Kunde österr. Gesch.-Qu., I, 13. snopič, str. 6, št. 8. (reg). — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 514, št. 1304. (reg.)]

Št. 27.

832, dne 6. oktobra. Režno.

Ludovik, kralj bavarski, podeli rezenski cerkvi in njenemu škofu Baturiku del svoje lastnine v oberski pokrajini («in provincia Avarorum»), in sicer kraj, kjer je bil nekdanj grad Herilungoburg²⁰ ter njegovo okolico, katera se razprostira od izliva reke Erlaf v Donavo, poleg prve reke do kraja «Erdgastegi», potem od reke proti vzhodu do srede gore, katero Slovani («Uuinades») imenujejo «Colomezza»,²¹ kjer se nahajajo mejna znamenja, vrezana v dve drevesi, in odtod proti severu do Donave. Na zahodni strani se vleče meja do gorskih vrhov, na katerih se nahajajo v drevesih vrezana znamenja. Vso to zemljo in na njej stanujoče Slovane naj dobi za zmerom rezenska cerkev v svojo oblast.²²

«Data II. Non. Octobr. anno XIX. imperii domni Hludouici serenissimi aug. et anno VII. regni nostri, indictione XI. Actum Reginesburg.»

[Izvirnik v Monakovem. — Monum Boica, XXVIII/I, str. 21, št. 14. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 514, št. 1308. (reg.)]

²⁰ Herilungoburg je bil tam, kjer je sedaj vas Erlaf blizu Pöchlarn-a na Dol. Avstrijskem.

²¹ «montem, qui apud Uuinades Collomezza vocatur.» Colomezza-holmec. Collomezza je hribovje, katero se nahaja med Dolenjim Erlaf-om in Dolenjim Melk-om. Dandanes je ondi Kulmerberg, od mesta Pöchlarn-a proti jugu.

²² «Has itaque res cum Sclauis ibidem commanentibus concessimus.»

Št. 28.

832. dne 30. novembra. Pavija.

Cesar Lotar podeli oglejski cerkvi in njenemu patrijarhu Maksenciju imunitetne pravice. Noben kraljev sodnik ne sme na patrijarhovi zemlji zasliševati ljudij, pobirati od njih glôbe in davek, terjati prenočišča in postrežbe, zahtevati porokov, tožiti tamošnjih svobodnih in podložnih prebivalcev ter jim nalagati katerekoli nepostavne davščine.

«Dato II. Kal. Decembris anno Christo propitio imperii ejusdem domini Hlodovici serenissimi imperatoris XX. regnique Hlotarii gloriosissimi augusti in Italia XIII, indictione XI. Papia civitate.»

[Kopija iz 10. stoletja v Veroni, bibliot. com. — Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 412. (odl.). — Cappelletti, Le chiese d'Italia, VIII, str. 128. (odl.). — Böhmér-Mühlbacher, Reg. I, str. 382, št. 999. (reg.)]

Št. 29.

837. dne 24. februarja. Ötting.

Kralj Ludovik potrdi solnograškemu nadškofu Ljupramu imunitetna pisma, katera sta podelila solnograški cerkvi njegova prednika, cesarja Karol (list. dat. decemb. 791) in Ludovik (list. z dne 5. febr. 816, reg. št. 12), ter obljubi, da bo ravno tako varoval njene imunitetne pravice, kakor njegova prednika. Posestva, katera si je pridobila solnograška cerkev v prejšnjem času, obdrži naj brez kakega ugovora tudi v prihodnje. Kraljevi sodniki in drugi uradniki višje in nižje vrste ne smejo priti niti v samostane in cerkve, niti na polja in druga zemljišča, katera ima solnograška cerkev postavno sedaj v svoji oblasti ali pa jih dobí še le pozneje, da bi tam zasliševali ljudi, nalagali glôbe in davke, terjali prenočišča in postrežbe, zahtevali porokov, nakladali po krivici razne dolžnosti svobodnim in podložnim prebivalcem dotične cerkve ter jih silili sedaj ali pa pozneje, plačevati kako doklado ali pa kak drug nepostaven davek. Nadškof in njegovi nasledniki naj uživajo te svoboščine pod kraljevim varstvom, in kar je nekdanj od njih (od nadškofov) dobival fiskus, to naj odslej ostane solnograški cerkvi, katera naj s tem podpira reveže ter plačuje svoje duhovnike.

«Data VI. Kalend. Martii anno Christo propicio quarto regni domni Loudewici regis in orientali Francia, indictione XV. Actum Otingas.»

[Izvirnik na Dunaju. — Juvavia, Anh. str. 86, št. 31. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 518, št. 1323. (reg.)]

Št. 30.

837, dne 24. februarja. Ötting.

Kralj Ludovik potrdi vsled prošnje solnograškega nadškofa Ljuprama njegovi cerkvi vse to, kar jej je že odobril njegov oče, cesar Ludovik (Pobožni). Ta je namreč rečeni cerkvi potrdil v posebni listini («auctoritatem») posest njenega imetja, njenih moških in ženskih samostanov ter vseh drugih rečij, katere si je pridobila deloma po daritvah (bavarskih) vojvod, drugih dobrih ljudij, cesarja Karola (Velikega) in cesarja Ludovika (Pobožnega), deloma po kaki drugi postavni poti. Solnograški uradniki («rectores et ministri») naj brez ugovora mirno in varno gospodarijo po rečeni posesti.

«Data VI. Kalend. Martii anno Christo propicio regni domni Hludewici regis in Orientali Francia, indictione XV. Actum Otingas.»

[Izvirnik na Dunaju v c. kr. drž. arhivu. — Juvavia, Anhang. str. 85, št. 30. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 518, št. 1324, (reg.)]

Št. 31.

837, dne 23. septembra. Ohoberg.

Kralj Ludovik podeli solnograški cerkvi in njenemu nadškofu Ljupramu zemljišče v Sloveniji («territorium in Slavania») na obeh straneh reke Ipuše v kraju z imenom Ipuša.²³ To zemljišče, segajoče na zahodu do razvodja, katero se zove v nemškem jeziku «Wagreini», na vzhodu do malega potočiča, na severu od javne (rimske) ceste pa do srede gozda, dobí naj solnograška cerkev v svojo oblast.

²³ «... in loco nuncupante Ipusa iuxta Ipusa flumen.» — Ipuša (nem. Ybbs) se zove reka, katera teče po Dol. Avstrijskem ter se izliva v Donavo. Blizu njenega izliva se nahaja enakoimenovano mesto.

Z zemljiščem vred naj dobi tudi ondotno cerkev, katero je vsled kraljevega dovoljenja sezidal Adalram.

«Data VIII. Kalend. Octobris anno Christo propicio quarto regni domni Loudewici regis in Orientali Francia, indictione XV. Actum Ohoberg.»

[Chartular iz 13. stoletja v Solnogradu. — Juvavia, Anh., str. 88, št. 32. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 518, št. 1326. (reg.)]

Št. 32.

840, dne 22 februarja. Pavija.

Pogodba, katero je sklenil cesar Lotar vsled prošnje beneškega dožda Petra za pet let z Benečani in njih sosedi. Kar se tiče teh sosedov, imenovani so na prvem mestu «Histrienses», na drugem pa «Forojulienses». Med raznimi določbami rečene pogodbe je bila tudi ta, da je cesar Lotar obljubil Benečanom, ako mu bo le mogoče, da jim bo pomagal vsako leto z vojnimi četami, ne pa tudi z novci, zoper sovražne slovanske rodove («contra generationes Sclavorum inimicos»²⁴).

«Anno incarnationis D. octingentesimo quatragesimo Lotharius divina providentia ordinante imperator augustus anno imperii ejus XXVI. octavo Kal. Martias Papiæ civitatis palatio.»

[Rokopis iz 15. stoletja v Benetkah, Codice Trevisani. — Kandler, Codice dipl. Istriano. — Böhmer-Mühlbacher, Reg. I, str. 390, št. 1033. (reg.)]

Št. 33.

Med 844—846.

Papež Sergij (II.) piše oglejskemu patrijarhu Andreju («ad Andream patriarcham Forojulensem») ter mu naznanja, da je, dobivši po oglejskih poslancih pismo o razporu med oglejsko in gradeško cerkvijo, poslal po istih poslancih pismo gradeškemu patrijarhu Veneriju z naročilom, da naj pride ravno tako, kot on (oglejski patrijarh) na dan sv. Martina (11. novembra) v Rim, da bi tu naredili konec prepiru. Ker

²⁴ Tu omenjeni Slovani so bili dalmatinski Hrvatje.

se pa neredi godé tudi po drugih cerkvah in ker želi (papež), da bi se s cesarjevim dovoljenjem sklicala velika sinoda, pisal je cesarju, od katerega pričakuje sedaj odgovora. Zato naj tedaj oba (oglejski in gradeški patrijarh) tako dolgo počakata, dokler mu (papežu) cesar ne odgovori; potem jima naznani že pismeno, kaj da naj storita.

Datum manjka.

[Cappelletti, *Le chiese d'Italia*, VIII, str. 129. — Jaffé, *Reg. pont. Rom.* (1851), str. 229, št. 1968. (reg.)]

Št. 34.

847, dne 26. aprila. Trst.

Neka nuna Maru daruje za časa svoje bolezní samostanu Marije Device v Sestu²⁵ in ondodnemu opatu Lupon-u 55 jerbasov («ceſtas») oliv. Kdor bi po njeni smrti ne hotel priznati te daritve, tudi ako bi bili med njimi njen brat Ivan, njene nečakinje, njeni nečaki, njeni stariši ali pa druge osebe, plača naj funt zlata («libram auro») opatu Luponu in njegovemu samostanu.

Priče: Njen brat Johannes tribunus, njen nečak Petrus, Johannes de Petro tribunus, Johannacinus de Aquelina lociservator (lociservator), Martinus Cabrisianus lociservator, Leo de Claudio, Tanculus vicarius in Stefanus vicarius.²⁶ — Listino sta podpisala Benedictus presbiter in Dominicus clericus tabelio (notar) hujus sancte Tergestine ecclesie.

«Imperantibus domino Hlotario a Deo coronato pacifico magno imperatore anno XXX., Hloduici filio ejus anno VI. die XXVI. mense Aprile per indictione X. Acto vero Tergeste.»

[Iz beneškega arhiva. — Kandler, *Codice dipl. Istriano.*]

(Dalje prihodnjič.)

²⁵ «ad Sextum.» — Sesto je v jugozahodni Furlaniji blizu mesta Concordia.

²⁶ Iz te listine je razvidno, da so imeli Tržačanje leta 847. še svoje tribune, vikarje in lociservatorje, kakor so jih imela za dobe Grkov tudi druga isterska mesta, a jih morala pozneje, ko so prišla pod frankovsko oblast, nadomestiti z grofi, centarhi itd. Gl. zgoraj str. 54.

Pobirki iz dnevnika ljubljanskega škofa Hrena.

Priobčuje M. Slekovec.

Odkar sem bil l. 1890. pregledal v Ljubljani drugi zvezek Hrenovega dnevnika ter si iz njega nabral precej tvarine za zgodovino cerkvâ na slovenskem Štajerskem, mi ni dalo miru; neka tajna moč me je vlekla še v Zagreb, kjer se v stolni knjižnici med drugimi Valvasorjevimi knjigami in rokopisi nahaja tudi prvi del Hrenovega dnevnika z ordinacijskim zapisnikom ljubljanskih škofov Glusiča, Radliča in Tavčarja. Pa še le januarja l. 1892. mi je bilo mogoče za par dni umakniti se službenim poslom in z dolgočasno zagorsko železnico odriniti v Zagreb. Tje dospevši, sem, ne zmeneč se za znamenitosti divnega kraljevega mesta, poiskal takoj knjižničarja, č. g. profesorja Fl. Rubetiča, ter mu javil svoje želje. Blagi gospod me je drage volje peljal v bogato knjižnico ter mi vročil navedeni dnevnik. Pregledavši ga le površno, sem kmalu spredel, da bi najbolje bilo, celega prepisati, a z ozirom na pičlo odmerjene uradne ure moral sem se zadovoljiti le s kratkimi posnetki najvažnejših stvari.

Nekatere onih drobtinic, katere sem si bil v naglici nabral, podam tukaj z dostavki iz svoje zbirke prijateljem domače zgodovine v povoljno porabo.

Ljubljanski škof Konrad Glusič je 6. junija l. 1577. posvetil v mašnika dva kranjska rojaka (Crainburgenses), namreč Sebastijana Kobelja¹ in Sebastijana Tischler-ja. Pri prvem je zapisal škof Hren opombo: «Praepositus factus Eberndorfensis, mense Octobri 1602 mortuus».

V naslednjem letu je isti škof Konrad dne 24. maja posvetil v mašnika Ivana Wolf-a iz Kamnika in Marko Koritar-ja (Coriter) iz Solčave, a kmalu potem je umrl.

¹ Sebastijan Kobelj je kapelanoval v Gradcu, a 22. sept. 1580 je bil imenovan župnikom v Ptuj in duhovnim komisarjem za Spodnje Štajersko. Koncem avgusta l. 1599. je bil zaradi obilnih zaslug in odličnih lastnostij imenovan proštom reda avguštincev v Dobrli Vasi na Koroškem, kjer je umrl v oktobru 1602. leta.

Glusičev naslednik Baltazar Radlič je samo eno leto vladal ljubljansko škofijo, in zato je umevno, da o njem dotični zapisnik nič posebnega ne poroča.

Nekoliko več poročil ima dnevnik o škofu Janezu Tavčarju. Ta je 14. aprila 1582 podelil dijakonat Laščanu Mihaelu Ostržku, dné 22. decembra i. l. pa mašništvo Stičanu Jakobu Vineator-ju.

V soboto: «Sicientes» l. 1587. je od njega prejel dijakonat Gašpar Prederus iz Rogatca, star 27 let. «Titulum mensae» so mu dale redovnice v Studenicah.

V soboto: «Sicientes» l. 1589 je podelil tonzuro in manjše redove Sevničanu Ožbald u Pernauer-j u,² na veliko soboto i. l. pa mašništvo Gašparju Maninger-j u,³ Novomeščanu.

Na kvaterno soboto v postu l. 1591. je v mašnika posvetil Nikolaja Kozla (Hirtius) z Vranskega,⁴ 17. aprila 1593 Jerneja Haumana «ex pago Circle»,⁵ 22. marca 1597 pa Andreja Tavčarja,⁶ «pro tempore Ludimoderator et familiaris Oberburgi».

Škof Janez Tavčar je, kakor poroča zapisnik, umrl dné 24. avgusta 1597. Njemu je sledil slavni Tomaž Hren,

² Ožbald Pernauer, v mašnika posvečen od oglejskega koadjutorja Frančiška Barbara dne 14. aprila l. 1591, je bil kot kapelan v Ptuj u l. 1596. imenovan prvim vikarjem pri Sv. Urbanu viš e Ptuj a. Precej časa še je stan oval v Ptuj u, od koder je v nedeljah in praznikih zahajal k Sv. Urbanu opravljat službo božjo. Pozneje se je preselil tje in je umrl ondi l. 1618.

³ Gašpar Maninger je l. 1595. postal župnik v Apačah ter je dne 3. junija i. l. prevzel cerkveni in župnijski inventar.

⁴ Nikolaj Hirtius, «ludirector in Traburgk, oriundus ex oppido Fräntz, Dioec. Labac., titulum mensae habens a priorissa et toto conventu in Michelsteten» — je bil 25 let star od lavatinskega škofa posvečen 7. aprila 1590 v subdijakona, na veliko soboto i. l. pa v dijakona.

⁵ Jernej Haumann, kapiteljski duhovni pomočnik v Ljubljani, je po smrti župnika Andreja Matina dobil 13. marca l. 1594. Šent Jurij pri Kranju. Naslednje leto (1595) se je preselil za župnika v Cerklje, kjer je umrl l. 1609.

⁶ Andrej Tavčar je kot župnik v Starem Trgu umrl l. 1638. Njegovo truplo v žerf u pri Sv. Pankraciju je baje še sedaj nestrohnjeno,

ki je, kakor Martin Brenner na Štajerskem, zatrl protestantizem na Kranjskem. Tri četrtine zagrebškega zapisnika popisala je njegova roka. Pisava je tako razločna, da jo lahko čita nevažen stare pisave. V tem zvezku, ki obsega leta 1598 do 1613, se nahaja razen ordinacij mnogo poročil o posvečenju cerkvâ in altarjev na Kranjskem in slovenskem Štajerskem s podobami, kakor jih ima tudi drugi zvezek. Tukaj sledi naj le nekoliko drobtinic iz obširnega in velezanimivega zapisnika.

L. 1599. je podelil škof Hren Sebastijanu Pelikanu⁷ iz Pilštanja dne 4. nov. subdijakonot, dne 21. nov. pa dijakonot.

Dné 9. julija l. 1600. je postal dijakon Mihael Mlakar⁸ iz Rogateca, dné 6. avgusta i. l. pa Matija Mindorfer,⁹ Braslovčan, mašnik.

Dné 9. aprila l. 1600 je škof Tomaž Hren zopet posvetil cerkev M. B. v Velenju, katere so se bili protestantje l. 1574. polastili. O tej slovesnosti poroča zapisnik doslovno to-le: «Anno 1600, 9. die Aprilis, processionaliter recepimus et consecravimus Ecclesiam B. Mariae Virginis in Wellan, quam A^o 1574 occupaverant et usque ad dictum tempus Haeretici tenerant. Diruerant Praedicantes Lutherani altaria aliquot, ex quibus in loco unius sepelierant unam Praedicantissam, quam exhumavimus et extra Ecclesiam proiecimus. Aderant in processione XXV Parochiae cum vexillis et sacerdotibus. Hominum multitudo ingens ultra X millia. Laus Deo».

Dné 1. junija l. 1602. sta bila v mašnika posvečena Matija Medved (Ursus) iz Kranja in Tomaž Slivar¹⁰ s Štajerskega; 21. dec. i. l. pa Peter Straussig iz Vitanja, star 25 let. Slednjega je škofu priporočil Gašpar Travnikar, župnik pri Sv. Martinu «in territorio Slavиграec.», pri katerem je dné 19. januarja 1603 pel novo mašo. Na primicijo je bil povabljen tudi škof Hren.

⁷ Sebastijan Pelikan je bil 1602., 1609. vikar v Podsredi, 1611. pa kapelan pri Sv. Vidu pri Planini.

⁸ Mihael Mlakar 1635, 1636 duhoven v Laškem Trgu.

⁹ Matija Mindorfer 1627 župnik v Slivnici.

¹⁰ Tomaž Slivar od 1629 do Jurijevega 1640 župnik pri Sv. Lovrencu v Slov. Goricah.

L. 1603. dné 29. marca sta postala dijakona: Adam Kobelj¹¹ iz Kranja in Matej Gruden iz Smlednika, mašniki, so pa prejeli: Gregor Berthotus iz Gornjega Grada, Mihael Tischler iz Šent Jerneja «Infer. Carniol.», Sebastijan Textor¹² iz Polhovega Grada in Leonard Mudej iz Radovljice.

Prva dva, namreč Adam Kobelj in Matej Gruden, sta bila potem 24. maja i. l. posvečena v mašnika. Takrat je duhoven postal tudi Baltazar Krajačič iz Krapine.

L. 1604. so mašništvo prejeli: 12. marc Martin Lamberšak iz Konjic, na veliko soboto Tomaž Caprarius in Andrej Fischer, oba iz Gornjega Grada, in 18. decembra Nikolaj Massius iz Kranja.

Istega leta (1604) je ljubljanski škof Tomaž dné 27. aprila imenoval Jerneja Namorja¹³ prvim župnikom pri Sv. Lenartu v Kropi (Krupp). Duhovnijo je ustanovil nadvojvoda Ferdinand.

L. 1606 so mašniki postali: 17. febr. Luka Štempihar (Stumpichler) iz Kranja, star 27 let; 10. marca Martin Kompar iz Kranja, «Canonicus Regul. ord. s. Aug. Cathedr. Eccles. Lavant. a s. Andrea», in Janez Textor, Vipavec; 25. marca Andrej Corvinus, Ižanec, star 25 let; 20. aprila Jurij Kramarčič¹⁴ iz Novega Mesta in Gregor Bohinjec (Bochajner) iz Radovljice; 23. sept. Andrej Pavlič z Vač, «doctrinae mediocris», Gašpar Herbst iz Kranja, Janez Brecelj iz Kranjske Gore (Brececius ex Crainaw) in Jurij Mestar iz Gornjega Grada; 23. decembra Andrej Šega¹⁵ z Vač.

¹¹ Adam Kobelj je bil 1607 «chorimagister» v Ptuj, 1621 pa župnik v Cmureku.

¹² Sebastijan Textor se omenja 20. nov. 1621 kot kurat v Spodnjem Tuhinju.

¹³ Jernej Namor je župnikoval 1595, 1597 v Selcih.

¹⁴ Jurij Kramarčič od 1634 župnik v Braslovčah. V krstni knjigi se 10. okt. 1639 imenuje: «Prothonotarius Apost., Canonicus Labacensis et parochus loci.» Pisal se je tudi «Kramartius».

¹⁵ Andrej Šega je 3. jun. l. 1634. župnikoval kot apostolski proto-notar v Mengšu ter je imel do l. 1639., ko je zelò bogat umrl, tudi beneficij Matere božje na Vačah.

L. 1607. so bili od škofa Tomaža v mašnike posvečeni: 31. marca Baltazar Stross iz Besnice, Matej Dienstmann¹⁶ iz Radovljice in Andrej Pavlič z Vač «doctrinae exiguae»; 14. aprila Mihael Wallich¹⁷ «ex oppido Watsh sive Lyttay», Gregor Droffelius iz Slovenjega Grada, Pavel Šalovec iz Gornjega Grada in Adam Wassermann iz Kranja. Pri Mihaelu Wallich-u je dostavljena opomba: «A^o 1628. Nunc parochus in Tyber, paulo ante in Kamnik per Simoniacam permutationem cum Christophoro Planck, Archidiacono Patriarchae».

21. sept. i. l. sta postala mašnika: Jakob Strauss, «nobilis et excellentissimi quondam viri Jacobi Strauss, Medicinae Doctoris olim in Archigymnasio Viennensi Physices Professoris Primarii et Procerum Styriae Mathematici ac Physici et Elisabethae Holzerianae conjugis eus filius, affinis et cognatus noster, annor. 25» — «Aufugit nequiter» — in Klemen Eytsperger iz Gornjega Grada.

L. 1608. so mašništvo prejeli: 1. marca Andrej Fink iz Kranja; 5. aprila Jakob Ilečič iz Radovljice, Matej Skerle z Vrhnik in Peter Otava iz Kranja. Slednji je novo mašo pel v Vodica «apud cognatum suum D. Simonem Ottava Dominica Exaudi»; 31. maja Janez Gravenstainer «ex Rudenegg prope Oberburg, Dioec. Labac. ann. 40, qui et vxoratus et vnus vxoris virginis maritus fuit; commendatus a R. D. Martino Ebenperger,¹⁸ Vicario in Scalis, sufficientis doctrinae»; 19. septembra Jurij Victor¹⁹ «Laccensis, dioec.

¹⁶ Matej Dienstmann, apost. protonotar, je postal l. 1650. kanonik v Novem Mestu.

¹⁷ Mihael Wallich (Wollich-Valič) je bil 5. marca 1626 od patrijarha potrjen za kamniško faro, a dne 20. jan. 1628. je resignoval ter menjal z laškim župnikom Krištofom Plankelnom. Umrli je pri svojem bratu v Žalcu l. 1646.

¹⁸ Martin Ebenperger je bil l. 1600. posvečen v mašnika. Župnikoval je 1602, 1604 v Gornjem Gradu, a 21. marca 1605 se je preselil za vikarja in komisarja v Skale. Dne 5. aprila 1605 je prosil škofa, naj bi ga prišel inštalirat. To se je dne 25. julija i. l. tudi zgodilo. Umrli je ondi 6. februarja 1626.

Aquil.» in Janez Kopriva,²⁰ Ljubljančan; 20. decembra Krištof Wallich²¹ z Vač.

L.1609.so postaliduhovni:naveliko soboto Mihael Stich²² iz Gornjega Grada in Janez Murarius «ex Shishka, dioec. Labac., ann. 25, ac moribus parum maturus; reiectus examinatorum iudicio, sed pro usu et necessitate Eccl. Peylenstainensis, ad quam ordinatus obligatur, praesertim instante humiliter petente ac spondente pro Clientulo R. Dno Adamo Aparnik,²³ vicario et Archidiacono ibidem. Ante Primitias clam excessit e dioecesi.» — 13. jun. Žiga Rottar «Slavigraecensis territorii e pago plebis S. Martini, Phil. Baccalaureus» in Primož Starè, Dobljan; 19. septembra Florijan Trnovec (Dornacher) «ex Feystriz, Dioec. Aquil.» in Blaž Kužman iz Kranja; 19. dec. Blaž Kobelj iz Kranja, «Canonicus Reg. S. August et Professus Cath. Eccl. S. Andreae», in Mihael Selčan (Selzacher) iz Kranja.

L. 1610. je škof Tomaž v mašnika posvetil 10. aprila: Tobijo Steidler-ja iz Radovljice in 17. decembra Tobijo Textor-ja²⁴ iz Gornjega Grada.

¹⁹ Jurij Victor, župnik v Kamci pri Mariboru, je bil 20. jan. 1617 potrjen za dušno pastirstvo.

²⁰ Janez Kopriva je l. 1612. kapelanoval na Vranskem.

²¹ Krištof Wallich ali Wollich, brat Mihaelov, je bil od 1614. do svoje smrti (dné 23. aprila 1661) župnik in komisar v Žalcu. Valvasor (VIII. 767) trdi, da je 1613 župnikoval v Šmartinu pri Litiji. Umrli je 74 let star, dve leti po zlati sv. maši.

²² Mihael Stich je kapelanoval od 1609 do 1619 v Škalah. Potem je bil vikar pri sv. Martinu v šaleški dolini do 7. febr. 1632, ko je bil odstavljen. A kmalu je prišel za vikarja v Griže, kjer je služil do l. 1645., ko so ga odstavili. Na stare dni (1652—1661) je kapelanoval v Šoštanju.

²³ Adam Aparnik, župnik in komisar v Pilštanju in pri Sv. Juriju pod Rifnikom. Dné 23. nov. 1593 mu oglejski patrijarh Frančišek Barbaro dovoli, «quatenus Ecclesiae Parochiali S. Georgii prope Anderberg, cui Pater eius antea praefuit, possit et ipse licite ac salva conscientia praeesse». L. 1602. je v oskrbovanje dobil še Žusem. Dné 16. maja 1603 mu je pisal škof Tomaž, da mu pošlje v pomoč duhovna Andreja Glušiča ter ga povabi na primicijo novomašnika Gregorja Bertot-a.

²⁴ Tobija Textor je novo mašo pel v Gornjem Gradu 9. jan. 1611. Stroške primicije, katera je trajala tri dni, plačal je škof Tomaž. Kape-

L. 1611. so bili v mašnike posvečeni : 27. febr. Pavel Muhavec²⁵ iz Radovljice; 18. marca Martin Sirovšnik iz Slovenjega Gradca; 1. aprila Adam Smuk²⁶ z Vač, Janez Jakob Schober «nobilis Labacensis», Matej Bregant iz Smlednika, Adam Polinger²⁷ iz Gornjega Grada in Jurij Kolar²⁸ (Collar) «Labacensis et Magistri ludi ad S. Nicolaum litterarii filius leg.»; 28. maja Gregor Haumann²⁹ iz Cerkelj, Jakob Bregant iz Smlednika — «doctrina, aetate ac moribus sufficiens pro Ecclesiae S. Martini extra Crajnburgum cooperatore et ministro ordinatur», Matija Steganšek iz Smlednika; 24. sept. Mihael Pišek (Pisshik)³⁰ iz Ljubljane, Blaž Posešnik iz Gornjega Grada, Nikolaj Božič iz Smlednika in Janez Novak iz Kranja; 17. dec. Matija Otava³¹ «Crajnburgensis, Dioec. Lab., Artium et Philosophiae Baccalaureus, Presbyteri filius, sed legitimisationis litteras Ill. D. Petri Antonii Eppi Trojani et Nuntii Applici: atque aetatis testimonium R. Mathiae Finkh, Vicarii in Flednik, nec non patrinorum suorum, qui ante 25 annos e sacro fonte levarunt, protulit; alias sufficiens.» — Na strani stoji opomba: «Promotus ad Parochiam S. Joannis Bapt. decollati in Cayur (Kovor) superioris Carniolae; 30. Apr. Anni 1614 Formatas accepit».

V tem zvezku se nahaja tudi več kopij, izmed katerih sem prepisal sledečo, ki pové, da je cerkev M.B. na blejskem

lanoval je v Gornjem Gradu, a 23. apr. 1617 je postal župnik v Svičini. Maja 1622 je ostavil faro in odšel za kurata v Celje. 8. maja 1637 ga je nadžupnik ptujski sprejel za vikarja pri Sv. Urbanu.

²⁵ Pavel Muhavec 26. febr. 1625 kurat na Bohinjski Bistrici.

²⁶ Adam Smuk, župnik vitanjski, je prišel 1612 za župnika v Novo Cerkev. L. 1650. je bil imenovan naddjakonom v Savinjski Dolini.

²⁷ Adam Pollinger 1612 duhoven v Gornjem Gradu.

²⁸ Jurij Kolar je bil 1627, 1628 farni vikar v Podsredi, odkoder se je l. 1629. preselil v Žusem, kjer so ga l. 1641. napadli, ranili in oropali tolovaji.

²⁹ Gregor Haumann je 27. febr. 1613 dobil faro Moravče.

³⁰ Mihael Pišek (Pisikh) 1612 duhoven v Gornjem Gradu.

³¹ Bil je brat Jakoba, 21. maja 1622 posvečenega v mašnika, «ex Georgio Ottava, Parocho Flednicensi et concubina genitus». Župnikoval je 1636, 1639 v Kovorju.

jezeru 20. decembra l. 1465. posvetil ljubljanski škof Žiga pl. Lamberg.

«Copia Literarum

Consecrationis et Indulgentiarum datarum Ecclesiae B. M. V. in Insula Stagni Velden prope Radmansdorff, Dioec. Labac., et translati Anniversarii dedicationis factae 15. Decembris in proximam diem Lunae post Resurrectionis D. n. Ies. Chr. Festum.

Sigismundus, Dei et Aplicae Sedis gratia Episcopus Laybacensis, Vniversis ac singulis christifidelibus praesentes nostras literas inspecturis salutem in Domino perpetuam. Splendor supernae gloriae, qui sua mundum ineffabili claritate illuminat, pia uota fidelium de clementissima ipsius maiestate sperantium tunc praecipue, cum benigno favore prosequitur, cum ipsorum devota humilitas sanctorum meritis et precibus adiuvatur. Cupientes igitur, ut Ecclesia B. Mariae sita zu Wörth sub Castro Vels nostrae Laybacensis Dioecesis, cuius chorum cum Altari quinta decima die Mensis Decembris a novo cooperante nobis gratia Spiritus sancti consecravimus, et in Altare Reliquias B. Mariae, S. Mariae Magdalenae, S. Dorotheae, S. Donati cum debita reverentia et honore imposuimus, congruis frequentetur honoribus et a Christi fidelibus iugiter veneretur. Praefatae nostrae Ecclesiae Dedicationem omnibus futuris temporibus, proxima die Lunae, post diem sanctum Resurrectionis D. N. Jesu Christi constituimus celebrandam, et perpetue conservandam. Et ut christifideles eo libentius causa devotionis confluant ad eandem et ad coservationem huiusmodi manus suas porrigant adiutrices, quo ex hoc dono coelesti gratiae uberius conspexerint se esse refectos. Nos de omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli Apostolorum eius meritis et intercessionibus confisi, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui in diebus patrocinii dedicationis et singulis diebus, dummodo ibidem divina celebrantur aut alias devote visitaverint et manus suas pro fabrica Ecclesiae, sive quibuscunque aliis necessitatibus dictae Ecclesiae incumbantibus quomodolibet porrexerint adiutrices, quadraginta dies de iniunctis eis poenitentiis misericorditer in Domino relaxamus.

Praesentibus perpetuis futuris temporibus in suo robore permansuris.

In quorum fidem et testimonium promissorum praesentes inde fieri, sigillique nostri appensione iussimus et fecimus communiri.

Datum zu Radmanfsdorff die Vicesima Mensis Decembris Anno Millesimo quadringentesimo Sexagesimo quinto.»

Taber v šentjurijski fari pri Grosupljem.

Opisal in narisal **M. S.**

Med najboljše ohranjene tabre* na Kranjskem spada gotovo taber v šentjurijski fari. Sezidan je na strmem griču, oddaljenem pol ure od Št. Jurija. Mnogo gozdnih potov in stezâ drži med bukovim in smrekovim gozdom do vzhodja taberskega hriba; od tu pa vodi jedna strma in deloma skalnata ozka pot do taberskih vrat, ki se še sedaj dobro zaklepajo.

Krasen je razgled s Tabra. Proti severu se vzdigujejo mogočne kamniške planine in triglavovo pogorje. Pogled proti Ljubljani zapira Gradišnica, ki se na severu drži Tabra. Na vrhu Gradišnice so sledovi prastarega bivališča. Proti vshodu vidijo se Janče, Prežganje in višnjegorski hribje. Proti jugu se vlečejo obraščeni hribje dobrepoljski in bolj zadej ribniški. Na zahodni strani kipé mogočno v sinje višave: Mokrica, Krim in v ozadju proti severu Hrušica in pograjske gore z Grmado in Otošcem. Tik pod Tabrom na severovshodno stran ugledaš pod seboj novo grosupeljsko postajo z železničnima progama proti Kočevju in Novemu Mestu. Tudi prijazni boštanjski grad te gleda radovedno izza slivniških gričev. Proti jugu, četrť ure od Tabra, znači mala smreka vhod v podzemeljsko, prostrano votlino, imenovano Ledenica. Malo na desno vzdiguje se lepo obraščen hrib sv. Ahacija (ali, kakor tukaj ljudje reko, sv. Ahcà). Proti zapadu gledaš pod seboj obe podružnici šentjurijski, na Rogatcu in na Smérjenih, v

* Po navadi se piše Tabor-a, toda ljudje izgovarjajo Tabčr, Tabra, táberski.

njižinem ozadju pa dve želimeljski podružnici, sv. Petra na Gori in sv. Primoža na Gradišču, z dokaj prostranim, starim, a še malo preiskanim gradiščem. Višje proti severu gledaš del ljubljanskega barjã tje do Brezovice in proti Dobrovi.

Nagledavši si bližno in daljno okolico tabersko, ogledjmo si Taber bolj natančno. Vrh taberskega griča stoji mala podružnica sv. Nikolaja. Kakor vse kaže, je ta stala prej, nego taber ali utrdba. Zidana je v gotškem slogu. Prezbitarij ima zvezdnat obok in mala, ozka, šilastoobokana okna. Ladija je imela še pred nekaj desetletji lesen kasetiran strop, katerega sedaj nadomestuje svoden obok. Cerkev ima spredaj stolp z vhodom v cerkev. K stolpu vodi več kamnitih stopnjic. Nekdaj je bila cerkev znotraj slikana, a bila je vsa slikarija že večkrat prebeljena in zazna se sedaj le tam, kjer se belež lušči. Posebnosti v njej ni, razun jednega renesančnega altarja iz konca 17. stoletja in pa star gotski kelih, koji je bil v »Izvestjih« vpodobljen in opisan že lansko leto. Zakristija je bila cerkvi prizidana, kakor kaže letnica na zunanjem zidu, l. 1702. Zvonik je bil popravljen in na novo prekrit l. 1886, ter ima tri zvonove: veliki je bil prelit 1880. l.; srednji z napisom: »Opus Josephi Samassa, Labaci 1730« in mali z napisom: »Opus Josephi Samassa, Labaci 1730, Franz Carol Graf v. Liechtenberg«. Kupil je namreč ta zvon neki šentjurijski posestnik od prapreške grajščine in ga podaril cerkvi. Omenjam naj le še, da je cerkev obrnjena od severa proti jugu ter zunaj le slabo ometana, in da zlasti zvonik kaže v spodnjem delu dokaj razdrapano zidovje, kar se pa posebno prilega drugi starodavni zgradbi.

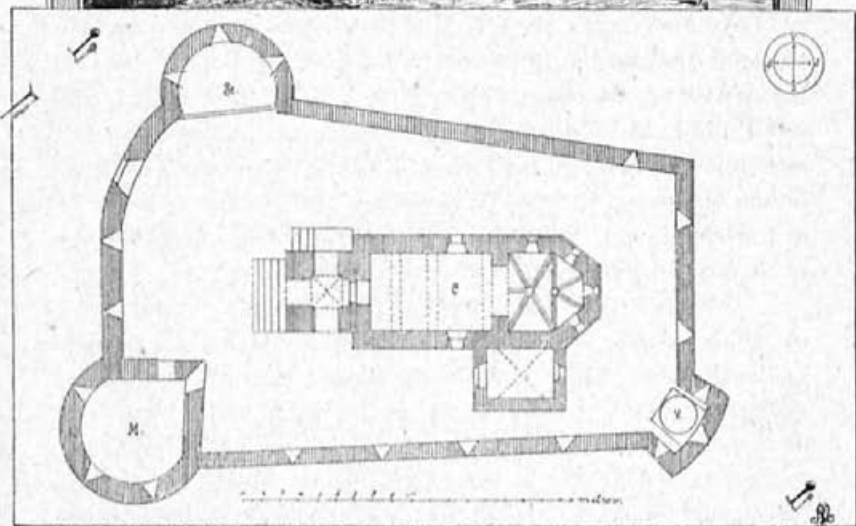
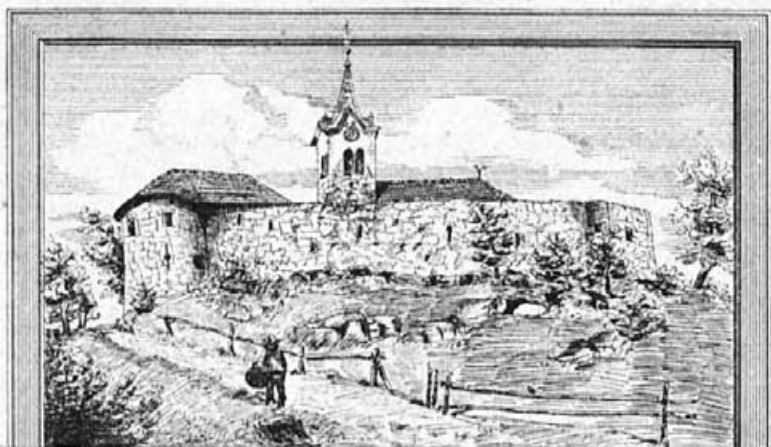
Okrog cerkve je postavljen v nepravilnem čveterokotniku od 3·5 m do 5 m visok in poprečno 80 cm debel zid. Na treh kotih tega čveterokotnika stojijo stolpi. Jeden teh kotov nima stolpa, pač pa je znotraj zida neka votlina, prej ko ne skriven izhod, ki pa je sedaj zasut. Večji okrogli stolp je na severozahodni strani in služi za stanovanje cerkveniku. Obseg njegov meri spodaj od jednega kota zidu do družega 14 m. Ta stolp ima dve nadstropji, spodnje je sedaj hlev, zgornje

pa stanovanje. Krit je z opeko. Drugi, tudi z opeko kriti stolp, je na voglu severnovshodne strani in je nekoliko manjši od prejšnjega; v obsegu meri spodaj 11 m. Sedaj služi za stelnik. Tretji stolp je čveterokoten, a mu je zunanja daljša stran zaokrožena; sedaj je v njem vodnjak (kapnica). V stolpih, kakor tudi v zidovih med njimi, so napravljene zunaj ozke, znotraj široke strelne line. Jedna v velikem stolpu je večja, najbrže so iz nje prožili kroglje iz topa.

Nad strelnimi linami in pod njimi so narejene na notranji strani zidu okrogle luknje, v katere so bili vtaknjeni debeli drogovi, ki so nosili lesen oder v dve nadstropji za strelce in brambovce. Deloma je bil pa ta oder tudi za streho ljudem, ki so se ob času turške sile tu sem umaknili iskat zavetja. Pred nekaj leti je bil ta obrambeni zid visok še čez 6 m in je presegel cerkev, tako da se razun zvonika ni nič videlo vznak njega. Pozneje so ga za jeden meter ponižali; krit je pa še sedaj deloma z opeko.

Cerkev in taber okrog nje sta zidana iz domačega kamna. Ometa pri tabru ni nikakega, ne zunaj ne znotraj, pač pa so kamni med seboj zvezani z dobro malto.

Več metrov od sedanjega zidu proč pozna se še na nekaterih mestih drug zid, ki je bil stavljen na okrog tabra; med tem in sedanjim zidom se nahaja mnogo črepin od razbitih posod. Vse te črepine so črnkaste barve, vmes se pa dobijo tudi rumenkaste, ki so pa videti stareje, nego črne. Prejkone so se ljudje začetkoma, ko so Turki prihrumeli, naselili med prvim in drugim zidom ter tje znosili svoje posode, a ko je sila bila le velika, so se pa pomaknili v notranje k cerkvi, popustivši v naglici svoje posode zunaj sedanjega zidovja. Rumenkaste črepine so pa redkejšje, a tudi brezdvomno starejše in kažejo na prazgodovinsko nasebino, ki je kedaj tu bivala. Jedno tako rumenkasto črepino, kot ostanek nekega krožnika ali male skledice, z vzboknjenim, jako lepo narejenim trtnim listom hrani pisatelj tega sestavka. Kopanje bode pokazalo, kako stoji stvar.

Taber v šentjurijski fari pri Grosupljem.

Na srednjem črtetu pomeni C = cerkev, St = stolp nad vhomom, M = meznarija in V = vodnjak.

Kakor je bilo že v začetku omenjeno, ima taber samo jedna vrata. Pot do vrat drži mimo velikega stolpa in je kamnita, pa tudi ozka in strma. Nad vrati je pokrita lopa in na vsako stran vrat je po jedna strelna lina. Pri stopnjici na obeh straneh vrat molí iz zidu zgoraj ploščnat, spodaj pa zaokrožen močan kamen, ki je kedaj služil vratom, da so se spuščala in odpirala na verigah (Fallthür) ter tako bila deloma tudi za most. Ob prihodu sovražnikov in po noči so stala zaprta. Sedanja vrata so narejena na dva stežaja (Doppelflügel).

Opisani taber se dandanes plošno imenuje le Taber, podružnica med njegovim zidovjem pa cerkev sv. Nikolaja na Tabru. Poprejšnje čase so rekli hribu Lačenberk (Latschenberg). Tako se imenuje že v inventarju l. 1526. cerkev «Sandt Nicolaw zw Latzenn-Werck» in drugič «Latzenberck»¹. Valvasor, naštevajoč podružnice šmarijske fare, piše: VIII. S. Nicolai in L a z e n b e r g, so einen Tabor hat.² V urbarju šmarijske fare (od l. 1750. do 1764.) se imenuje cerkev sv. Nikolaja «in Latschenberg». Imela je podložnika Dolžaka v vasi Hudo Brezovo. Jedina obligacija, katero ima ta cerkev, nosi še ime «St. Nicolai in Latschenberg». Starejšim ljudem je ime Lačenberk deloma še znano, mlajši pa ne vedó o njem ničesar.

O starosti tabra ni mogoče povedati nič gotovega. Le to lahko rečemo, da je gledé na zidavo, kakor tudi na celo situvacijo v taberskem kompleksu, cerkev starejša, nego taber okrog nje. Tudi letnice v tej zadevi ni nobene ohranjene, ne v zidu, ne drugod. Graditi so bili začeli tabre na Kranjskem po l. 1471., ko je bil Turek pridrl do lga in Préserja ter požgal stiški samostan in mnogo vasij.³ Zmotili se pa menda ne bomo veliko, če trdimo, da naš taber ni bil zidan pred l. 1526., ker ga ne najdemo zabeleženega v inventarju iz tega leta, v kojem so bile zapisane zlate, srebrne in medene posode cerkvá. Pač pa je v tem inventarju srebrn kelih taberske

¹ Ljub. dež. arhiv, II., 48 b.

² Ehre d. Herzogth. Kr., II. zv., str. 764.

³ Conf. Valvasor, Ehre XV, 373 a.

cerkve, kar priča, da je že takrat cerkev stala. Gotovo je bilo cerkveno poslopje isto, kakor še sedaj stoji.

Pripovedk se o Tabru ni kaj ohranilo. To-le še vedó stari ljudje: Taber, kakor tudi spodaj ležeča vas Cerovo, je spadala pod čušpersko grajščino, kamor so ljudje plačevali davek in hodili na tlako. Turki so prišli večkrat pred taber, a ga niso zmogli. Ko se je pridrvila turška sila, umaknili so se ljudje v taber in se tam hrabro branili. Nekoč jim je zmanjkalo streliva. Pometali so na Turke več panjov čebel, ki so jih grozno opikale, in so jih s tem odpodili. Sicer je pa verjetno, da so se lahko branili, ker je dohod težaven in taber po naravi dobro zavarovan. Prav za to je pa tudi taber tako dobro ohranjen, dasiravno zob časa gloda na njem že 300 let. In, naj bi ga tudi ta uničil, rešita naj ga pozabljivosti pričujoči sestavek in slika.

Mali zapiski.

Rimska cesta iz Navporta v Emono. Tacit opisuje v prvi knjigi svojih «Annalov», kako so se bili rimski vojaki uprli v prvem letu Tiberjeve vlade. V 20. poglavju pripoveduje, da so bili Rimljani poslali vojake v Navport ceste in mostove zidat, in da so se vojaki temu uprli. Pri tej priložnosti omenja, da je bil Navport «municipii instar», t. j. da so tudi rimski državljani v njem stanovali. Ti so se pečali najbolj s trgovino. Iz drugih virov vemo, da je bilo v Navportu tudi skladišče za orožje in vojne priprave, z jedno besedo, da je bila tu važna trdnjava.

Trdnjava pa ni smela ostati osamljena, nego zvezana je morala biti po dobri vojaški cesti z najvažnejšim mestom v deželi, t. j. z Emono. In da je taka cesta v resnici tudi obstala, nam ne pričajo le uporni vojaki v Navportu, ki so bili poslani cesto delat, nego tudi rimska cestna karta «tabula Peutingeriana». Kodi pa je vodila ta cesta iz Navporta dalje proti notranjim deželam? Vsak poreče, da po najkrajši poti, torej blizu ondi, kakor sedanja cesta, katero so še le Francozi zvršili, in sicer tudi iz vojaških ozirrov, ker prevažanje po Ljubljani je bilo prepočasno. Oboji, Rimljani in Francozi, so imeli isto namero, namreč prodreti po najkrajši poti od Jadranskega morja do Donave, in zato so si sezidali dobre vojaške ceste.

Sledove stare rimske ceste je našel že pred dvema letoma vrhniški župan, g. Gabriel Jelovšek, ki se vrlo zanima za starine svojega okraja. Da so oni sledovi res rimski, prepričal se je podpisanec 10. julija t. l. v družbi gg. Koblarja in Pečnika.

Z Vrhlike je šla rimska cesta najpoprej tudi, kakor sedanja. Pred Zogarjevo hišo, pri 14·8 km od Ljubljane, pa se obrne rimska cesta kar naravnost proti Logu, dočim se sedanja državna cesta bolj drži podnožja sosednih gričev. Pri brzojavnem drogu 273 se sledi rimska cesta že 40 m južno od sedanje. Ko so lani blizu tam postavljali stog, prišla sta dva vogelna stebra na trd temelj, torej na staro cesto; za dva druga pa so morali kole zabijati v mehko dno. Tam je rimska cesta široka dobrih 10 m (to je navadna širjava rimskih cest). Na il je nasut 0·25 m visoko «brusnik», t. j. gramož v bližnjih gričev, potem 1·20 m savski prod in nad njim se pozna cestno blato. Kaže se, da tedaj še niso tolkli kamenja za posipanje cest. Posestnik onega zemljišča pripoveduje, da koplje že nad petnajst let pesek na istem mestu za posipanje poljskih potov. Kopati mora vedno v isti smeri naprej, ker na levi in desni strani stare ceste je povsodi sam il. Po cesti so na mnogih krajih položeni leseni križi, kar je znamenje, da je morala nekdanja velika povodenj nastati in da so potem napravili cesto iz vejnikov (fašin).

Pri 13·6 km se sledi rimska cesta 20 m jugovzhodno od sedanje, pri 13·4 km pa že vodi prav poleg sedanje ceste. Sledi se jo skoro na površju sedanjih tal in vidi se, da je posuta z drobnim peskom. Na Logu pri 12·9 km pride na sedanjo cesto. Tu, nasproti Verbičevi hiši št. 19, stoji spodnji del rimskega miljnika iz podpeškega kamna; 0·80 m je visok, s podstavcem 1·10 m. Nadpis je odlomljen, vidi se le še, in sicer prav natanko, rimsko število VIII. To pomeni brez dvombe 8 rimskih milj in naznanja daljavo od glavnega mesta Emone. Ta oddaljenost znaša v kilometrih 11·830. Če primerjamo to število z številom kilometrov od Loga do tam, kjer se v Ljubljani cepi rimska cesta od tržaške, najdemo, da se obedve skoro popolnoma vjemata. V začetku Rimske ceste stoji 0·8 km, torej meri sedanja cesta od tu do Loga 12·1 km, ali za 270 m več, nego rimska. Pomisliti je namreč treba, da je šla rimska cesta veliko bolj premočrtno od sedanje; mogoče je pa tudi, da niso imeli Rimljani tako natančnih meril, kakor mi.

Blizu miljnika na Logu leži korito iz podpeškega kamna, ki je bilo nekdanj brezdvobeno rimsk sarkofag; dolgo je 1·85 m, široko 0·55 m, globoko 0·70 m, a rob njegov je debel 0·13 m. Da so stale na Logu hiše že ob času Rimljanov, je tem verjetnejše, ker je stalo že v prazgodovinskih časih gradišče na hribu za vasjo, tam, kjer je sedaj cerkev Sv. Ivana Krstnika. Okoli cerkve še dobro pozna dvojni nasip, ki se vleče precej daleč na vzhodno stran.

Rimska cesta se potem zopet sledi na Brezovici pod sedanjo, in pri Potokarju nad sedanjo cesto, kjer so tudi našli rimske sarkofage. Pri Potokarjevi hiši stoji 140 m dolg in 100 m širok štirivoglat holmec, ki je nastal očitno iz ruševin obširnega poslopja. Povsodi, kjer se na njem koplje, najde se rimska opeka, ki je nenavadno velika, 0·40 m dolga,

0'29 m široka in 0'09 m debela. Izvestno je stala tu rimska opekarna, a poleg nje še kako drugo poslopje, morda kako kopališče, ker je pod zemljo vse polno obokov. Tudi ta kraj je bil torej že ob času Rimljanov naseljen in na bližnjem griču Kopavniku je moralo stati prazgodovinsko gradišče.

Rimsko vojaško cesto sledimo torej od Vrhlike skoro do Ljubljane. Ob sedanji tržaški cesti našli so blizu tobačne tvornice vse polno rimskih grobov, in ker je znano, da so Rimljani pokopavali svoje mrliče ob glavnih cestah, morala je rimska cesta voditi ravno tam proti Ljubljani, kakor sedanja tržaška cesta. Da bi se bila rimska vojaška cesta kje proti Igu zasukala, o tem ni nikjer sledu in bilo bi tudi brezsmiselno hoditi čez barjé, ko se je lahko šlo lepo naravnost.

Iz tega sledi, da je morala stati rimska Emona le tam, kjer jo iščejo vsi razsodni preiskovalci, namreč na Gradišču v Ljubljani. Tu se lahko s prstom pokaže ozidje rimske naselbine, in le trma more trditi, da je stala na Igu, kjer ni nič rimskega ozidja. Da ima «tabula Peutingeriana» Emono na desni strani Ljubljanice, to lahko prihaja od tod, ker jo ima za glavno (kot plovno) reko in jo zamenjuje s Savo, ali bolje: obe reki spaja v jedno samo. Da se pa iz te tabule ne moremo učiti topografije, se vidi najbolje iz tega, da je na njej Sava zaznamovana, kakor bi tekla v Jadransko morje!

S. Rutar.

Razkopavanja po Bosni. Zadnja leta zasledujejo najmarljivejše prazgodovinske ostanke po Bosni in Hercegovini. Po teh krajih prišlo je toliko starin na dan, da bo mogel serajevski muzej tekmovati z najbogatejšimi zbirkami, ki so že od davno zasnovane. Lanskega leta je kopal muzejski čuvar dr. Truhelka v Varvaru pri Prozoru velikansko kamnito gomilo, ki je imela 40 m v premeru in se je razlikovala od podobnih gomil v tem, da so bili mrtveci (okoli 40) na zemljo položeni in potem je bila nasuta 4 m visoka plast kamenja. Na slavnoznanem mrtvaškem polju pri Glasincu odprli so 140 gomil, ki so imele večinoma cele mrliče. Na Debelem Brdu pri Sarajevu so našli premnogo laténskih predmetov, zlasti fibul. Tamošnje gradišče je bilo naseljeno od ljudij novokaméne dobe pa do najpoznejših rimskih časov. «Glasnik» bosenskega deželnega muzeja dokazuje najbolje, kako hitro napreduje arheološko in etnografsko preiskovanje Bosne in Hercegovine. Po njem so posneti mnogi spisi v nemškem zborniku «Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina», katere je uredil dr. M. Hörses. V njih se nahaja tudi spis o božjih sodbah od našega rojaka prof. Lileka. Tudi prirodopisni oddelek deželnega muzeja v Sarajevu je zelo marljiv in je raztegnil svoje delovanje čez balkanski polotok sploh. Letos nameravajo njegovi člani pod vodstvom kustosa Otmarja Reiser-ja preiskati živalstvo Grške in nje otokov ter nabirati zlasti hrbtničarje in žuželke. Grška vlada je obljubila podpirati to preiskovanje.

S. Rutar.

Prazgodovinske najdbe na Kranjskem l. 1894. O svojem kopanju in raziskovanju v zadnjih dveh mesecih nam je poslal g. J. Pečnik nastopne podatke: Zadnje dni junija in v začetku julija smo kopali grobove v Brezju pri Mirni Peči. Izmed drugih najdb se odlikuje lepa, gladka, dobro ohranjena situla. Nato smo pregledali rimsko cesto z Vrhnike v Ljubljano. Dne 12. julija sem šel na Bled in zapazil mnogo prazgodovinskih stanovanj in gomil. Ni dvoma, da je bila ta lepa okolica obljudena že v najstarejših časih. Osupnjen sem bil že na Bledu, še bolj pa v Bohinju, kjer sem potem tri dni preiskoval obe dolini. Res čudno, da se daleč od sveta nahaja toliko prazgodovinskih zanimivostij in prič nekdanjih gostih naselbin. Zvezo so imeli prebivalci z onimi v baški in soški dolini. Ta pot na Bačo drži še dandanes. Na paradiških njivah pri Šmariji sem prekopal meseca julija štiri rimske grobe ter našel leščerbo, skledo in veliko rudečo žaro. Tudi na Magdalenski Gori smo dobili meseca julija lepo najdbo. Izkopali smo bogatega vojaka, ki je imel poleg sebe čuden meč v leseni nožnici, sekiro, dve sulici, nož, železno ost, bronast pas z več zaponami, dve lepi fibuli, nenavadne, štirikrat zavite bronaste naročnice in več lepih ostankov konjske oprave. Koncem julija in prve dni avgusta sem zopet preiskoval okoličo novomeško. Na župniških njivah v Št. Petru sta dve veliki gomili iz hallstattske dobe. Na koncu gomil sem pa našel zidano rimsko kapelo, ki je bila obokana in je merila na dolgost, širjavo in visokost po dva metra. Bila je nekaj grobnica za žgane mrličje, katerih ostanke so tu postavljali v lončenih ali pa steklenih posodah. Tudi njen tlak je bil zidan in vrata je imela od severne strani. Do sto zidanih kapel sem že izkopal na Drnovem pri Krškem, a tako velike še ne. Čudno je tudi, da stoji rimska kapela tako blizu prazgodovinskih grobov. Imenitna gosta imam pri svojem kopanju. Spremljata me namreč čez hrib in plan in od gomile do gomile gospoda dr. Hörnes in Szombathy z Dunaja. C. kr. dvorni muzej bode tedaj dobil v kratkem še lepih starin s Kranjske. (Kaj pa dela kranjski muzej?)

J. Pečnik.

Lesen strop iz l. 1638. v Kranju. V lanskih «Izvestjih» smo priobčili zanimiva, z intarzijami okrašene vrata, ki se nahajajo v tako zvani «hiši mejnih grofov» v Kranju (Glavni Trg šte. 2). Soba, katero lepšajo omenjena vrata, ima tudi krasen lesen strop, ki je narisana v prilogi tega sešitka. Strop je s podolžnim tramom razdeljen na dve polovici, a vsaka polovica kaže bogato razvrščena in s profili obrobljena polja. Vsi profili na stropu, kakor tudi na tramu, se odlikujejo s plemenitimi in vplivnimi črtami. Strop je iz orehovega lesa, a je na debelo prevlečen z rjavo oljnato barvo, tako da se prvotni značaj stropa nikjer ne pokaže. Morebiti bivajo sredi posamičnih polj intarzije, česar pa ni bilo mogoče dognati, ker bi se bila sicer morala ostrgati oljnata skorja. Kakor pri vratih, bi bilo tudi pri stropu jako hvaležno delo, ko bi se

prevlaka z umno roko odstranila ter obema izdelkoma povrnil prvotni topli ton orehovega lesa. Vrata in strop se nahajata v hiši, v kateri ne stanuje lastnik sam, ampak najemniki. Lahko se torej pripeti, da bode morebiti kaka poznejša, menj razumna stranka premalo varovala in cenila te zanimive priče umetnoobrnega delovanja naših prednikov. Vsakemu prijatelju naše kulturne in umetniške zgodovine pa bi bilo gotovo žal, ko bi imenovani spomeniki njeni propali in izginili, nikar da bi se primerno popravili in ohranili splošnemu pristopu; — z drugimi besedami: V deželнем muzeju Rudolfinu bi bil pač najprikladnejši prostor za vele-zanimiva vrata in strop hiše «kranjskih mejnih grofov»! *I. Šubic.*

Rodbina Lazarini. Lazariniji so stara plemenita benečanska rodbina. Marian (Austria sacra V., p. 326) poroča, da se je ta rodbina ob času, ko so Turki napadli Grško, preselila z otoka Cipra v papeževo državo, kjer je dobila naslov «marchese». Odtod so šli v mesto Bergamo ter se v bojih med Avstrijani in Benečani nastanili v avstrijskih dednih deželah. Tudi se bere v nekem pismu v smlejskem arhivu: «Si conserva in altre nella nostra famiglia una tradizione, che i Lazzarini sian' immigrati anticamente dall' Isola di Cypro nell' Italia. Forse depo gli anni 1570 e 1571, avendo i Turchi preso d' assalto le città capitali di quell' Isola, Nicosia e Famagosta? Forse in quei tempi, terminato il governo Veneto in Cypro, la famiglia de' Lazzarini si salvò e stabilì nei stati Pontificj . . . » Vendar pristavlja: «Sono queste congetture solamente.» Dognano bi bilo torej, da so se Lazariniji na Kranjskem naselili že koncem 16. stoletja. Gradova Jablanico in Gutnek je podelil v fevd cesar Ferdinand II. dne 30. avgusta 1629, oziroma dne 12. februarja 1633, baronu Emanuelu de Fini, benečanskemu patriciju («gentiluomo di Venezia»). Po njem ju je podedoval sin Jeronim, kateri ju je zapustil dne 21. julija 1670 svoji sestri Heleni, soprogi Franciška pl. Lazarinija (roj. okrog l. 1591.), ki je umrl l. 1678. Od vdove Helene je njen sin Vincenc pl. Lazarini dobil po odstopu l. 1686. Gutnek, a po nje smrti l. 1692. tudi Jablanico v trnovski fari. Pa Vincenc pl. Lazarini je dne 6. junija 1687 od deželnega zbora dobil tudi inkolat na Kranjskem. Njegova sinova sta si v Jablanici dne 11. marca 1719 delila posestvo, in sicer je Francišek Peter dobil Jablanico, mlajši Adam Danijel pa Gutnek. S to delitvijo je bil odpravljen majorat na Jablanici, katerega je ustanovila že omenjena Helena v oporoki z dne 4. septembra 1687. leta. Rodbina Lazarini se je tedaj razdelila v dve betvi, jablaniško in gutneško. Po smrti Adama Danijela (28. avgusta 1760) je prosila njegova vdova Katarina, roj. grofica Lichtenberg, z drugimi člani rodbine vred l. 1769. za povišanje v baronski stan. Cesarica Marija Terezija je nato dne 10. novembra 1770. l. jablaniške in dne 1. avgusta 1771. l. gutneške Lazarinije zaradi mnogih zaslug v civilni in vojaški službi povzdignila v barone. Popis grba v izvirnem plemstvenem pismu, katero hrani g. baron Lazarini

v Smledniku, se glasi: «Nemlich einen aufrecht stehenden vier getheilten Schild, dessen hintere untere rothe Feldung mit zwey lincks schief liegenden silbernen Rosen beleget, in der vorderen oberen gleichfalls rothen Feldung aber ein rechts schreitender gekrönter goldener Löw, mit offenen Rachen, ausgeschlagener Zunge und über sich gewundenen doppelten Schweife zu sehen ist. Über den Löwen liegen zwey lincks schief gelegte schmale silberne Streife und zwischen selben drey ebenfalls schief gelegte blaue Lilien. In dem vordern untern blauen Felde ist ein mit der S-achse einwärts gewendeter silberner Adlers Flug, und in dem hinteren oberen, auch blauen Felde stehen aufrecht gegen einander zwey gekrönte Schlangen in natürlicher Farbe. In dem silbernen Herz-Schildlein befindet sich ein mit einer goldenen Krone gekrönter doppelter schwarzer Adler, mit ausgebreiteten Flügeln, ausgeschlagener Zunge und von sich gestreckten Kralen. Auf dem Schilde stehen drey gekrönte ofene Turniers-Helme mit ihren goldenen Kleinodien. Auf dem mitlern gerade vorwärts stehenden Helm sind neben einander fünf schwarze Straußenfedern. Auf dem vordern lincks gekehrten Helm die schon beschriebenen zwey Schlangen, und auf dem hinteren rechts stehenden Helm der auch schon beschriebene, jedoch ganz aufrecht stehende goldene Löw. Die Helm-Decken hangen beeder Seite roth, schwarz und silberfarb kunstmäßig vermischt herab». — Adama Danijela sin, Ignac, je bil torej že baron. Njegov sin Francišek je kupil dné 19. novembra 1795. l. grad Smlednik, katerega je po njegovi smrti (l. 1832.) prevzel sin Francišek Feliks, ki je l. 1860. zapustil grajščino svojemu sinu in sedanjemu posestniku Smlednika, gospodu baronu Henriku Lazariniju. — Lazariniji imajo svoje zastopnike tudi med junaškimi Kranjci, ki so dali svoje življenje za Avstrijo. Jožef Lazarini, nadporočnik v polku Leopolda Dauna, je padel v bitki pri Strigavi l. 1741. Ignac, njegov brat, poročnik v polku Merzi, je umrl za ranami v Genovi 1747. l.; Vincenc, grenadirski nadporočnik pri polku Forgatsch, je padel v bitki pri Pragi 6. maja 1757. l. (Marian, Austria sacra V. 326). V bitki pri Hochkirchu (14. oktobra 1758. l.), v sedemletni vojski, sta padla junaka Lazarinija Ivan Krstnik in Joahim Dizma, poročnika v tedanjem Harrachovem, potem baron Marojčičevem pešpolku (Dimitz: Gesch. Krains, IV., 165). Dné 22. marca 1793. l. pa je izgubil življenje v boju zoper Francoze v prvi koalicijski vojski baron Jakop Lazarini, major (Obristwachmeister) v pešpolku maršalskega poročnika Jordischa. — Omenim še, da sem vse podatke, pri katerih se ne sklicujem izrecno na tiskane vire, vzel iz grajskega arhiva v Smledniku.

V. L.

Cerkvica sv. Jurija na Igu. Mala, a lična cerkvica sv. Jurija na Grajskem Vrhu nad Studencem je podružnica izžanske fare. Dolga je 8:80 m, široka 4:20 m. Gotski prezbitერიj, obrnjen proti severovzhodu, ima jedno polo in je završen s tremi po 1:10 m širokimi stranmi osmo-

kota. Dolg je 3.45 m, širok 3 m, ter je z 2.60 m širokim, na obe plati posnetim šilastim slavolokom ločen od ladije. Zunaj ima prezbitერიj podstav s poprečko, mesto zidca pa je, kakor pri ladiji, četrt žleba. V treh straneh završka je po jedno v svetlobi 1.15 m visoko, a le 0.18 m široko, na ven in notri na 0.45 m razširjeno šilasto okno brez krogo-vičja. Jednako okno v jugovzhodni steni je nekoliko predelano. Šestera rebra ličnega gotskega svoda so iz kamna rezana ter imajo samo povprečko in širok žleb. Združijo se v okroglem, gladkem sklepniku, sloné pa na okusno profilovanih konzolah. Vidi se, kjer se je belež od-luščil, sled barv. Prezbitერიj je bil torej slikan. Gotovo bi bilo vredno belež odluščiti, da bi se vsaj vedelo, če so slike le ornamentalne, ali pa figuralne. Ladija je 4.80 m dolga in 4.20 m široka. Svodena je z zelo ravnim segmentnim svodom. Zunaj se vidi, da sta bili vsaj zadnji dve tretjini ladije še-le pozneje prizidani. Na vsaki strani je sredi po jedno, v svetlobi 0.45 m široko in 0.84 m visoko četverovoglato okno. Na listni strani je v ladiji poleg slávoloka 0.65 m široka in 0.80 m dolga zidana menza brez nastavka, kot stopnica pred njo je odlomek rimskega napisnega kamna. Jediná vrata na pročelju pod zvonikom so 1.85 m visoka in 0.96 m široka, četverokotna s kamnitim podbojem. Četvero-kotni zvonik sloni na pročelni steni in treh polukrožnih zidanih lokih, opirajočih se na dva po 0.81 m široka četverokotna slopa in dva polu-slopa iz rezanega kamna. Zvonik ima na vsaki strani po jedno polu-krožno završeno lino, profilovan zidec in barokno ploščevinsko streho. Jediní altar sv. Jurija je lesen, lično rezljan v baroknem slogu. Podobe sv. Jurija, sv. Janeza ev. in še jednega svetnika so jako dobro delo, brž-kone iz 17. stoletja. Menza je zidana, plošča njena in stopnica pred njo kamnita.*

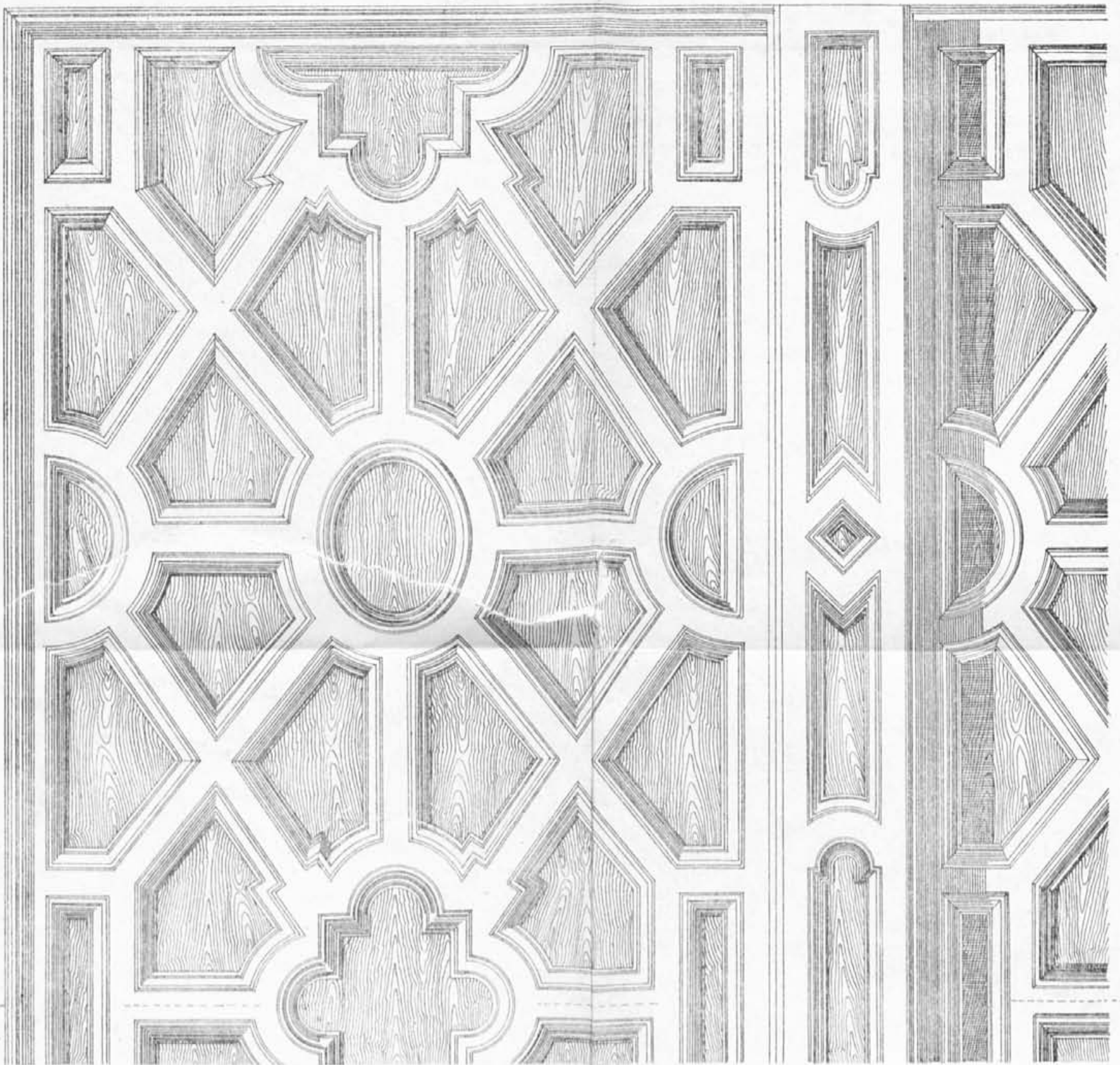
K. Črnoogar.

Linhartova hiša. O imenitnih ali narodu ljubih možeh zanimajo tudi malenkosti. Zato utegnem ustreči z notico, kje in kako si je zidal Linhart, sloveči pisatelj znamenite prve zgodovine kranjske, svojo hišo. Čeprav učena glava, povspel se je Linhart še le po dolgem času in z velikim trudom do skromne službe deželnega tajnika. (Dimitz IV., 220.) Leta 1792. se je odločil, sezidati si svoj dom. Seveda so bila njegova sredstva le skromna, zato je iskal tudi najcenejšega prostora, ki ga je bilo dobiti. Tak prostor je našel pod Gradom za starim streliščem, v sedanjih Strelških ulicah, zraven mestne pristave, v kateri, če se ne motim, spravljajo še sedaj kramarske lope. Ta prostor, danes stoji tam hiša št. 16., je bil prav brez vse vrednosti, strmo pobočje na vznožju

* Valvasor (Ehre, VIII., str. 750) piše, da je grajščak Volbenk baron Schnitzenbaum, ki je bil protestantske vere, to cerkev oropal ter zvonove in uro prilastil gradu (Sonnegg). Njegov hlapec je vzel kip sv. Jurija raz altar in nudil mu svečo v roko, veleč, da naj světi. Ker kip ni svetil, nesel ga je v kuhinjo, da bi kuhal. Ker pa je bil tu preneroden, vrigel ga je v ogenj, a pri tem se je grad vnel in pogorel. — Dalje pripoveduje Valvasor, da je potem to oskrunjeno svetišče posvetil ljublj. škof Hren l. 1614. Morebiti je altar iz onega časa?

ljublanskega Gradu in ozek jezik zemlje med tem vznožjem in cesto, ki je pod Gradom držala proti Gruberjevemu prekopu. Ta svet, ki je meril 277 štirijaških sežnjev, je bil mesten in Linhart je prosil, naj ga mu mesto podari, češ, da ni prav nič vreden, «ein öder Grund, ein Berggerippe, welches bisher nichts eingetragen hat». Bil je tako slab, da še za pašo ni bil. Magistrat mu pritrdi, da svet res ni dosti vreden, a ga mu vendar ne more prepustiti, ker namerava med vrtom dr. Kastelca in mestno pristavo napraviti živinski trg ter sezidati stanovanja in hleve. Samo veliki kupi zemlje v tistem kraju naj se še odpeljejo, pa se bo z delom pričelo kar takoj. Sicer pa magistrat, djali so mestni očetje, ne sme oddati najmanjše stvarce brez javne dražbe. Linhart jim je odvrnil, da bo dražba brezuspešna — kdo bo li kaj dal za tak prostor? — Naposled je magistrat, seveda z dovoljenjem kresije, sprejel Linhartovo ponudbo, da bo (Linhart namreč) plačeval od imenovanega prostora po 50 kr. davka na leto. Zgodilo se je to leta 1792. Podarjeni mu svet je Linhart zgradil ter naredil z velikim trudom iz njega vrt. Hišo zidati pa je začel leta 1795. Dozidanja ni dočakal; umrl je 14. julija 1795. leta, še-le 39 let star. (Linhart je zapustil več otrok. Sin Franc Anton Linhart, kresijski komisar, je bil leta 1811. povzdignjen v viteški stan. [Ad. Bäuerle: Was verdankt Österreich der beglückenden Regierung Sr. Majestät Franz I., Wien, 1837.]) Dozidala pa je hišo njegova vdova Josipina še tisto leto, in magistrat ji je primaknil še nekoliko «pustega sveta». Čez tri leta pa je vdova hišo prodala. Kupil jo je šentjakobski župnik Pinhak ter jo spremenil v fabriko za vitrijol. (Mestni arhiv ljublj. fasc. 2.) *J. Vrhovec.*

Stara prorokovanja, izvirajoča iz prve polovine 18. stoletja, so se nam ohranila na notranji strani platnic Dalmatinove biblije, hranjene v tukajšnji Rudolfski knjižnici. Č. čitatelji naj se sami uverijo, v koliki meri je neznani prorok pogodil bodočnost, ki je za nas vže preteklost. «praficia v na poli | pri sa kv zhesti vredniga paterieg benedikainarieg | v grob naideie v Rokag ena paterie ena | Kvflena Tabla jenv leta pater ie v Svetosti | vmervv leta zahen ie dav na snaine | Kader se bo pisalo 1740 | boda po Tres Te semle zhes vesvollen fhvet | Kader se bo pisalv 1760 | febo Afrika pogrosila jnu v rimi bo preli | vai ne Te karvi | Kader se bo pisalo 1780 | Ta krat boda She malv boga Sposnali | Kader se bo pisalo 1790 | pride boshia jesa zhes ves volni svet | Kader se bo pisalo 1845 | Takrat She na bo nabeniga posterie | Kader se bo pisalo 1886 | Takrat bode gori vstav Ta velik Mosh | Kader se bo pisalo 1890 | bo da Ti verni 3 bogove Sposnali | Kader se bo pisalo 1990 bodo vgaselne Te lvzi bo en poster jnv en ovzhii hlev». I. F.

Lačen sem pa lačen, kar knel mi
po želodcu. Sedaj se spon: Knuleto
in trebuh se pačevno sodelujeta. Komaj
čakam, da bi bilo kaj za pod kobe. Hvala
sem včer, da nima napravi hitro, toda
nem da ne bo tako kmalu. Da ne misli
te čatom, malo porahim natakoto, bom
čital kaj iz mojega naprednega Dne.
ki ga imam vedno v sobo, kadar potujem.
Buzacijina. Ta je bila pa lepa. Tako muole
pod domet pa ča ne kmalu, flo je vse
dobro in po trci pa brida ta nalogi za
treba neone brer kemlje vmet. Malo je
malykalo, da se niseem vrdal, da sem gluh.
Dabi nrag uvel vse vone brer kemlje.
Če bi lebe ne bilo, no bi bil v tako
zadrego z natakarijem Buzacijina.

Šil Oportite, vas niseem videl, pa
porehsem sem bil, ali pravaprav
utopljen v svoje ~~stojajo~~ daves ce pa
fudt ne počutim prav dobro.

Ravno daves me je nekaj prijelo, sem
ne vem, kaj to pravaprav.

Če sem uprašat, skom imam ool
govoriti.

Čakajte tam don ~~nekaj~~ brat kako
pesem. Čyte kako je to lepo!

Ko brer umru
okrog divjam
Triglati vprašajo me, kam?
vprašajte rajši oblak, neba
vprašajte rajši vati morda
Kadar množični gospodars
Drovi jih sam pa tja vtakar.

To je še karek nekaj dramega
nedoregljivega. far že od mladega
nad nebham tega penika, za
maje uče ur boljega hladila.

Kolikokrat bi blo mami dolpiš ko
me bi miel le kupiže s sabo.